

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ELAZIĞ DERİ ÜRÜNLERİ FABRİKASINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERİN
FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN TESPİT EDİLMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Gül İnci DEMİRBAĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zülkif YALÇIN

TUNCELİ-2024

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ELAZIĞ DERİ ÜRÜNLERİ FABRİKASINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERİN
FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN TESPİT EDİLMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Gül İnci DEMİRBAĞ
(21001131)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zülkif YALÇIN

TUNCELİ-2024

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ELAZIĞ DERİ ÜRÜNLERİ FABRİKASINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERİN
FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN TESPİT EDİLMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Gül İnci DEMİRBAĞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

Bu tez 15/01/2024 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Ahmet Fethi
DURMUŞ
(İnönü Üniversitesi)

BAŞKAN

İmza

Doç. Dr. Zülkif YALÇIN
(Munzur Üniversitesi)

DANIŞMAN

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Sezai
ŞENEL
(Munzur Üniversitesi)

ÜYE

Bu tez, Enstitümüz İşletme Anabilim Dalında hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Murat KORUNUR
Enstitü Müdürü
İmza ve Mühür

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

15/01/2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza
Gül İnci DEMİRBAĞ

Danışman
Doç. Dr. Zülkif YALÇIN

TEŞEKKÜR

İlk başta Yüksek Lisans eğitimim boyunca tüm desteğiyle devamlı bana destek olan aileme, bana kazandırdığı bilgi ve tecrübelerden dolayı beni yönlendiren, kıymetli hocam ve danışmanım sayın Doç. Dr. Zülkif YALÇIN'a,

Araştırma imkanı veren Talo Deri Ürünleri işletme sahiplerine, birim müdürlerine ve araştırmaya katılan tüm çalışanlara teŐekkürü borç bilirim.

Gül İnci DEMİRBAĞ
TUNCELİ- 2024

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	I
TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLolar LİSTESİ	V
ŞEKİLLER LİSTESİ	VI
KISALTMALAR.....	VII
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
1. GİRİŞ	1
1.1. Finansal Okuryazarlık Kavramı.....	3
1.2. Finansal Okuryazarlığın Önemi.....	7
1.3. Finansal Okuryazarlığın Boyutları	8
1.3.1. Finansal bilgi	8
1.3.2. Finansal tutum	9
1.3.3. Finansal davranış	9
1.3.4. Finansal Eğitim.....	9
1.4. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri	10
1.5. Finansal Okuryazarlığın Faydaları	11
1.5.1. Kişisel refaha etkileri.....	11
1.5.2. Toplumsal etkileri.....	11
1.6. Finansal Okuryazarlık Modelleri.....	12
1.7. Finansal okuryazarlığın bileşenleri.....	14
1.7.1. Para bilgisi	16
1.7.2. Para yönetimi.....	16
1.7.3. Tasarruf ve yatırım bilgisi	17
1.7.4. Harcama ve borçlanma bilgisi	17
1.7.5. Finansal planlama	18
1.8. Finansal Okuryazarlığın Tarihsel Gelişimi.....	18
1.9. Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi	20
1.10. Finansal Karar Verme.....	21
1.10.1. Karar verme türleri	22
1.10.2. Bireyin finansal karar vermesinde rol oynayan faktörler	23
1.11. Finansal Okuryazarlık İle Finansal Kavramlar Arasındaki İlişki.....	25
1.11.1. Finansal okuryazarlık ile finansal karar verme arasındaki ilişki.....	25
1.11.2. Finansal okuryazarlık ile tasarruf arasındaki ilişki.....	27
1.11.3. Finansal okuryazarlık, emeklilik ve hane halkı davranışı	28
1.11.4. Finansal okuryazarlığın krediye etkisi.....	28
1.11.5. Finansal okuryazarlık için önemli olan becerileri nasıl uygulayabilir	29
1.12. Literatür İncelemesi.....	30
2. GEREÇ VE YÖNTEM	36
2.1. Araştırmanın Metodolojisi.....	36
2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	36
2.3. Araştırmanın Evreni	37
2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	37
2.5. Araştırmada Veri Toplama Yöntemi	38
2.6. Araştırmanın Hipotezleri	38
2.7. Analiz Sonuçları	39

3. BULGULAR	40
3.1.Çalışanların Finansal Okuryazarlık Düzeyleri	40
3.2. Anket Sorularına Verilen Cevapların Frekans Analiz Sonuçları	41
3.3. Çalışanların Finansal Okuryazarlık ile Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Farklılık Analizlerine İlişkin Bulgular	48
4. TARTIŞMA ve SONUÇ	57
5.KAYNAKÇA.....	65
EKLER	75

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1.	Literatürde kullanılan bazı finansal okuryazarlık bileşenleri.....	15
Tablo 3.1.	Çalışanların demografik özellikleri.....	40
Tablo 3.2.	Çalışanların temel düzeyde ekonomi ve finans sorularına vermiş oldukları cevapların dağılımı	41
Tablo 3.3.	Çalışanların bireysel bankacılık sorularına vermiş oldukları cevaplar	42
Tablo 3.4.	Çalışanların emeklilik ve sigortacılık sorularına vermiş oldukları cevaplar	43
Tablo 3.5.	Çalışanların yatırım sorularına vermiş oldukları cevaplar	44
Tablo 3.6.	Çalışanların vergi ve mevzuat sorularına vermiş oldukları cevaplar	45
Tablo 3.7.	Çalışanların mali tablolar genel bilgiler sorularına vermiş oldukları cevaplar	46
Tablo 3.8.	Çalışanların mali tablolar özel bilgiler sorularına vermiş oldukları cevaplar	47
Tablo 3.9.	Çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin ortalamaları	48
Tablo 3.10.	Çalışanların cinsiyet değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t testi analizi	49
Tablo 3.11.	Çalışanların yaş değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin Anova testi analizi	50
Tablo 3.12.	Çalışanların eğitim düzeyine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin anova testi analizi.....	51
Tablo 3.14.	Çalışanların kredi kartı kullanma değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi analizi	52
Tablo 3.15.	Çalışanların BES'a katılım değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi Analizi	53
Tablo 3.16.	Çalışanların internet bankacılığı kullanma değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi analizi	54
Tablo 3.17.	Çalışanların statü değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi Analizi.....	55
Tablo 3.18.	Çalışma sonuçlarına göre hipotez RED/KABUL tablosu	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Finansal okuryazarlığı kavramsal modeli	12
Şekil 1.2. Finansal okuryazarlığın öğeleri ve boyutları.....	13
Şekil 1.3. Huston finansal okuryazarlık modeli	14

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BPP	: Bankalar arası Para Piyasası
EFT	: Elektronik Fon Transferi
IBAN	: Uluslararası Banka Hesap Numarası
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının
KDV	: Katma Değer Vergisi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PFEF	: Kişisel Finansal Çalışan Eğitimi Fonu
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TEB	: Türk Ekonomi Bankası
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

ÖZET

Günümüzde finansal okuryazarlığın önemi giderek artıyor. Her geçen günde önemi artan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. En sıradan işlemlerin dahi üzerinde finansal okuryazarlığın etkisi olmakta, günümüz kararlarında ve geleceğimiz hususunda etkisi bulunmaktadır. Özellikle parayla ilgili alanlarda, bireylerin bilgili olup olmadığına bakılmaksızın, farklı bütçe veya finansal uygulamaların açıklığa kavuşturulmasına önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Parasal kaynaklarının karar verme süreçleri, parayla ilgili önemli noktaların anlaşılmasına ilişkin bütçe eğitimleri tarafından derinden şekillendirilmektedir. Finansal bilgi, finansal operasyon deneyimi, finansal kavramlar hakkında iletişim kurabilme yeteneği, farklı finansal kavram ve araçları kullanma becerisi, yeterli finansal kararlar alabilme yeteneği, finansal araçların kullanımına yönelik tutum, insanların gerçekleştirilen finansal işlemlere olan güveni ve gerçek finansal davranışlar gibi hayatın her anında karşılaşılabileceğimiz durumlardaki tutum ve eylemlerimi belirleyen bir önemli bir okuryazarlık türüdür. Bu araştırmanın amacı Elazığ ilinde faaliyet gösteren deri imalat sanayide faaliyet gösteren işletmelerin personellerinin kullanmış oldukları banka deneyimleri, çıkararak finansal okuryazarlık ve mali tablo okuryazarlıkları hakkında bilgiler edinmektir. Bu kapsamda personellerin var olan bilgilerinin korunması, güncel tutulabilmesi, eksiklerin tespiti ve bu eksiklerin giderilmesi için tedbirlerin alınmasına katkı sağlamaktır. Çalışanların bu konuda farkındalık oluşturmak hedeflenmiş, finansal okuryazarlığına ilişkin bilinçlendirilerek bireylerin tasarruf yapma eğilimi sergilemesi ve birikimlerini uygun yatırımlara dönüşümünü sağlanmasıdır. Çalışmamızın amacı, Elazığ organize sanayi bölgesinde bulunan işletme personelinin finansal okuryazarlık ve mali tablo okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve bu personellere yatırımlarını değerlendirmek ve finansal alanda yapacaklara faaliyetlerde eksikliklerini belirleyip çözüm önerileri getirmektir. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda Elazığ ilinde faaliyet gösteren deri imalat sanayide faaliyet gösteren işletme toplam 357 çalışan arasında rastgele seçim yöntemiyle seçilen çalışanlardan oluşmaktadır. Analiz sonuçlarına göre; Elazığ ili deri ürünleri sanayisinde faaliyet gösteren işletme çalışanlarının finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin düşük düzeyde kaldığı belirlenmiştir. Çalışanların Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans boyutu bilgi düzeyi, Bireysel bankacılık boyutu bilgi düzeyi; Emeklilik ve Sigortacılık boyutu bilgi düzeyinin orta düzeyde kaldığı, Vergi ve Mevzuat bilgi düzeyinin, Mali Tablolar Genel Bilgiler düzeyinin, Mali Tablolar özel Bilgiler düzeyi ise düşük düzeyde kaldığı görülmüştür. Erkek çalışanların 25-35 yaş arası, lisans mezunu, BES kayıtlı, idari personelin ve internet bankacılığı kullanan çalışanların finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma ile özellikle davranışsal finans alanına ve muhasebe literatürüne katkı sağlaması umut edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Mali Tablo Okuryazarlığı, Deri ürünleri Sanayi Çalışanları

ABSTRACT

A Study to Determine the Financial Literacy Levels of the Workers Working in a Leather Products Factory in Elazığ

Today, the importance of financial literacy is increasing. It appears as a concept whose importance increases with each passing day. Financial literacy has an impact on even the most ordinary transactions and has an impact on today's decisions and our future. Especially in areas related to money, it significantly helps to clarify different budget or financial practices, regardless of whether individuals are knowledgeable or not. The decision-making processes of monetary resources are profoundly shaped by budgetary education regarding the understanding of important money-related issues. Financial knowledge is an important type of literacy that determines attitudes and actions in life situations, such as experience in financial operations, the ability to communicate about financial concepts, the ability to use different financial concepts and instruments, the ability to make adequate financial decisions, attitudes towards the use of financial instruments, people's trust in the financial transactions carried out and actual financial behaviour. The aim of this research is to obtain information about the bank experiences, financial literacy and financial statement literacy used by the personnel of the enterprises operating in the leather manufacturing industry operating in Elazığ province. In this context, it is to contribute to the protection of the existing information of the personnel, to keep it up to date, to determine the deficiencies and to take measures to eliminate these deficiencies. It is aimed to create awareness among the personnel on this issue, and thus, it is thought that individuals who are made aware of financial and financial statement literacy will exhibit a tendency to save and turn their savings into large investments. The aim of our study is to determine the financial literacy and financial statement literacy levels of the business personnel in Elazığ organised industrial zone and to evaluate the investments of these personnel and to determine their deficiencies in the activities to be carried out in the financial field and to suggest solutions. In line with the aim of this research, three enterprises operating in the leather manufacturing industry operating in Elazığ province consist of 357 employees selected by random selection method. According to the results of the analyses, it was determined that the financial literacy knowledge level of the employees of the enterprises operating in the leather products industry in Elazığ province remained at a low level. It has been observed that the employees' basic level of knowledge of Economics and Finance dimension, the level of knowledge of Retail banking dimension, the level of knowledge of Pension and Insurance dimension are at medium level, the level of knowledge of Tax and Legislation, the level of Financial Statements General Information, and the level of Financial Statements Special Information are at low level. It has been determined that the financial literacy level of male employees between the ages of 25-35, bachelor's degree graduates, BES enrolled, administrative staff and employees using internet banking are higher. It is hoped that this study will contribute to the field of behavioral finance and accounting literature.

Keywords: Financial Literacy, Financial Statement Literacy, Leather Products Industry Employees,

1. GİRİŞ

Günümüzde finansal okuryazarlığın önemi giderek artıyor. Özellikle parasal ve parayla ilgili alanlarda, bireylerin parasal açıdan bilgili olup olmadığına bakılmaksızın, farklı bütçe veya finansal uygulamaların açıklığa kavuşturulmasına önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Parasal kaynaklarının karar verme süreçleri, parayla ilgili önemli noktaların anlaşılmasına ilişkin bütçe eğitimleri tarafından derinden şekillendirilmektedir.

Finansal okuryazarlık aslında eğitimin ilk kademelerinden itibaren verilmesi gereken bir eğitim olması gerekmektedir fakat eğitim müfredatımızda göz ardı edilmiştir. Finansal okuryazarlık eğitimiyle bireylerin finansal kavramlara aşinalığı çok küçük yaşlarda başlanması ve ileri yaşlarda alınan eğitim ve deneyimlerle da bilinçlenerek kendini geliştirebilir ve finansal kararlar alma ve finansal becerileri gelişebilir.

Finansal okuryazarlık; her geçen gün önemi artan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. En sıradan işlemlerin dahi üzerinde finansal okuryazarlığın etkisi olmakta, günümüz kararlarında ve geleceğimiz hususunda etkisi bulunmaktadır (Saraç, 2014: 5).

Literatür incelendiği zaman finansal okuryazarlık için ortak bir tanım bulunmamaktadır. Finansal okuryazarlık alanında yapılan çalışmaların çeşitlilik göstermesi farklı anlamların oluşmasına neden olmuştur. Terim olarak kullanımı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Finansal okuryazarlık için İngilizce ve Kanadalı ekonomistler finansal yeterlilik terimi kullanırken, Amerikalı, Avustralyalı ve Türkiyeli ekonomistler ise finansal okuryazarlık kavramı kullanılmaktadır (Yücel, 2021: 2).

Finansal okuryazarlık, bireyin finansı anlama yeteneğidir. Daha açık bir ifadeyle, bireyin daha etkin finansal kararlar verebilmesi için sahip olması gereken finansal bilgi ve yeteneklerini kapsamaktadır. Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü'nün (OECD) tanımına göre finansal okuryazarlık, finansal ürünler ve kavramlar hakkında finansal tüketicilerin bilgilendirilmesini ve finansal risk ve çeşitli alternatifler arasında tercih yapabilecek duruma gelmiş olmasını temin ederek finansal refahı artırıcı süreci ifade etmektedir (Kılıç, 2015: 130).

Finansal okuryazarlık, kişiyi, aileyi, toplumu ve devleti oluşabilecek finansal risk ve krizlerden korumaktadır. Finansal okuryazarlık bireyin yaptığı tasarrufları en uygun finansal araçlarla değerlendirme altına alınmasına yardımcı bir etkidir. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireyler daha bilinçli kredi kullanarak olası risklerden korunmaktadır. Finansal konularda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayan bireyler yatırımlarına karar

verirken muhtemel riskleri önceden tespit edemeyebilir ve kendileri için en doğru kararı veremeyebilirler. Finansal okuryazarlık düzeyi yeterli olan bireyler ise piyasalara girmeden önce bilgi birikimi yapmakta ileride oluşabilecek riskleri öngörebilmektedir. Yeterli düzeyde finansal okuryazarlık düzeyine sahip olanlar hangi yatırımın kazanç getireceği hangi yatırımların kayıplara neden olacağını fark edebilmektedir. Finansal okuryazarlık, bireye mali açıdan kendi kendilerini yönetebilme, karar alabilme ve bu kararları uygulayabilme açısından katkı sağlamaktadır (Akdağ, 2018: 45).

Finansal okuryazar bireylerden beklenen, finansal konularda alanında uzman olmasından ziyade kişinin kendisine ve ailesine yetecek düzeyde finansal bilgi sahibi olması, yatırımlarında daha sağlıklı kararlar alabilmesi, doğru tasarruf araçları ile birikim yapabilmesi ve bilinçli borçlanarak doğru harcamalara yönlendirebilmesidir (Gültekin, 2020: 6). Finans literatürü tarandığında finansal okuryazarlık seviyesinin yeterli düzeye ulaştığı kişilerde aşağıda yer verilen özelliklerin var olduğu belirtilmiştir (Hogart ve Hilter, 2002: 1): Finansal okuryazar olan bireyin sahip olması gereken özellikler şunlardır (Gerek ve Kurt, 2011: 61):

- Ekonomik işlevi olan özel ve resmi rollerini iyi bilmeli.
- Sahip oldukları finansal bilgi ve birikimle uzun vadeli finansal planlar gerçekleştirecektir.
- Finans ve sermaye yönetimi konularında ihtiyaç duyulan temel kavramları doğru tanımlarıyla öğrenmişlerdir.
- Yatırım yapma ve tüketim noktalarında bilgi edinmişlerdir.
- Yeterli düzeyde finansal bilgi sahibidir.
- Finansal plan yapabilmelidir.
- Finansal sistemin nasıl işlediğini anlayabilmelidir.
- Gelirin dağılımı, faiz oranları, enflasyon, işsizlik, yatırım ve risk gibi kavramlara hâkim olmalı.
- İyi iletişim kurmalıdır.
- Kamu politikasının kar ve zararını hesaplayabilmeli.
- Kıtık, ticari engel ve rekabet gibi durumların piyasaya nasıl yansıtacağını tahmin edebilmeli.
- Parayı iyi yönetebilmelidir.

- Yatırımcı, tüketici ve üretici olan bireyler maliyet, kar ve sınırlı kaynaklarla ilgili doğru kararlar almalı.
- Yönetimin sağladığı faydayı ve zararı tespit edip kazanç ve hizmetleri ayrı şekilde değerlendirmeli. Bunun yanında finansal okuryazar olan bireylerde bulunması gereken bilgi, tutum, beceri ve davranışlar şu şekilde özetlenebilir (Gökmen, 2012: 2 4):

Bu çalışmayla finansal ve mali tablo okuryazarlığı ilişkin olarak bireylerin daha bilgili, bilinçli ve halka daha faydalı bireylerin yetiştirilmesi ve literatürü katkı sağlamak düşüncesiyle hazırlanması amaçlanmıştır. Bu konuda farklı alanda çalışmalar yapılmış, finansal okuryazarlık düzeyleri ve bu konu üzerinde etkili olan faktörler araştırılmıştır. Bu çalışmada ise Elazığ İli Organize Sanayi Bölgesinde deri ürünleri üretimi yapan bir fabrikada araştırmalar yapılmış ve sonuçlar karşılaştırılmıştır.

Elazığ ili Organize Sanayi Bölgesinde deri ürünleri üretimi yapmakta olan bir firmada, yapılmış olan bu araştırmanın amacı fabrikada çalışan işçilerin finansal ve mali tablo okuryazarlıkları hakkında bilgiler edinmek ve var olan bilgilerinin korunması, güncel tutulabilmesi, eksiklerin tespiti ve bu eksiklerin giderilmesi için tedbirlerin alınmasına katkı sağlamaktır. Çalışanlar arasında bu konuda farkındalık oluşturmak hedeflenmiş, bu yönüyle finansal ve mali tablo okuryazarlığına ilişkin farkındalık oluşturmak ve bilinçlendirilen bireylerin tasarruf yönelik birikimlerini daha büyük yatırımlara dönüştürecekleri düşünülmüştür.

1.1. Finansal Okuryazarlık Kavramı

Çalışmalara bakıldığında Finansal okuryazarlığın spesifik bir tanımı bulunmamaktadır. Bu, araştırmacıların çok net bir şekilde anlamaya çalışırken karşılaştığı zorluklardan biridir, bu nedenle önceki çalışmalardan Finansal okuryazarlık tanımları farklılık göstermektedir. Bu durum Finansal okuryazarlığının spesifik bir tanımını bulmanın zor olduğunu göstermektedir.

Finansal okuryazarlık kavramı için en çok kullanılan açık tanımlar şöyledir: “Maddi refahı etkileyen kişisel finansal koşulları okuma, analiz etme, yönetme ve bunlar hakkında iletişim kurma yeteneği”; "insanların modern toplumda hayatta kalabilmesi için gerekli olan temel bilgi"; " toplumunda işleyebilmek için gerekli olan temel finansal kavramları anlama yeteneği"; "Nakit ve ödemelerin durumunu yönetebilme becerisi, tasarruf hesabı açma ve

kredi alma bilgisi, sağlık ve hayat sigortasına ilişkin temel anlayiş, teklifleri karşılaştırma ve gelecekteki finansal ihtiyaçlara yönelik plan yapma becerisi"; "tüm yaşam boyunca iyi bir finansal refah için bilgiyi kullanma ve finansal kaynakları yönetme yeteneği"; "Parayla ilgili bilinçli kararlar verme ve etkili kararlar alma yeteneği"; "Bir kişinin temel finansal kavramları anlama derecesinin ve ekonomik olayları ve değişen koşulları dikkate alarak kısa vadeli kararlar ve uzun vadeli planlama yoluyla kendi finansmanını yönetmek için gerekli yetenek ve güvene sahip olma derecesinin ölçüsüdür" (Huston, 2010; Cude, 2010; Bowen, 2002)

Başka bir tanımlamada "*finansal okuryazarlık kavramı birey açısından başarılı bir finansal yönetim ve ekonomik açıdan ise geleceği güvence altına alabilme, istekleri ve ihtiyaçları belirleyebilme, kaynakları tahsis edebilme ve tasarrufları yatırıma dönüştürebilmeyi içermektedir*". Dolayısıyla finansal okuryazarlık bireyin mali okuryazarlık bilgisine ait tutum, davranış ile becerilerinin karışımından oluşmaktadır (Sarıgöl, 2015: 201.

Finansal okuryazarlık kavramı için en çok kullanılan açık tanımlar şunlardır: "maddi refahı etkileyen kişisel finansal koşulları okuma, analiz etme, yönetme ve iletişim kurma becerisi" (Huston, 2010; Cude, 2010); "insanların modern toplumda hayatta kalabilmeleri için gerekli temel bilgi" (Kim vd, 2001); "normal Amerikan toplumunda işlev görebilmek için gerekli temel finansal kavramları anlama becerisi" (Bowen, 2002); "nakit ve ödeme durumunu yönetme becerisi, tasarruf hesabı açma ve kredi alma hakkında bilgi, sağlık ve hayat sigortası hakkında temel anlayiş, teklifleri karşılaştırma ve gelecekteki finansal ihtiyaçları planlama becerisi" (Emmons, 2005); "tüm yaşam boyunca iyi bir finansal refah için bilgiyi kullanma ve finansal kaynakları yönetme becerisi" (JumpStart Coalition, 2007, akt. Huston, 2010); "bilinçli yargılarda bulunma ve parayla ilgili kararları etkin bir şekilde alma becerisi" (ANZ, 2005); "bir kişinin temel finansal kavramları anlama derecesinin ölçüsü ve ekonomik olayları ve değişen koşulları göz önünde bulundurarak kısa vadeli kararlar ve uzun vadeli planlama yoluyla kendi mali durumunu yönetmek için gerekli beceriye ve güvene sahip olması" (Remund, 2010).

Araştırmacılarından bazıları Finansal okuryazarlık, nakit kullanımı ve idaresi konusunda eğitimli kararlar verme ve zorlayıcı seçimler yapma kapasitesi olarak tanımladı; bazıları ise Finansal okuryazarlığın tasarruf ve harcama, planlama ve önlemler alanlarında eğitildiğini ve garanti altına alınması olarak algılanmaktadır. Parayla ilgili yeterliliğin bireysel koşulları göstermesi gerekir. Finansal okuryazarlık, temel finansal kavramların ve

becerilerin anlaşılmasıdır. Bir kişinin finansal okuryazarlık düzeyi, gelecekte finansal açıdan ne kadar başarılı olacağına güçlü bir göstergesidir.

Finansal Okuryazarlık, günümüzde paranın nasıl çalıştığını, birinin parayı nasıl yönettiğini, nasıl yatırım yaptığını ve bir kişinin onu başkalarına nasıl sunduğunu anlama yeteneğidir. Daha spesifik olarak, bireyin tüm finansal kaynaklarıyla bilinçli ve etkili kararlar almasına olanak tanıyan beceri ve bilgi kümesini ifade eder. Finansal Katılım ve Finansal Okuryazarlık benzer kavramlardır. Finansal Katılım, finansal piyasa/hizmetlerin insanların talep ettiği şeyleri sağlayarak arz tarafında hareket ederken, Finansal Okuryazarlık talep tarafını harekete geçirerek insanların ne talep edebilecekleri konusunda bilinçlenmesini sağlar.

Finansal okuryazarlık, finansal kavramlar ve riskler hakkında bilgi ve anlayış ile bireylerin ve toplumun finansal refahını iyileştirmek için çeşitli finansal bağlamlarda etkili kararlar almak amacıyla bu bilgi ve anlayışı uygulamaya yönelik beceri ve tutumlardır ve ekonomik hayata katılımın sağlanmasıdır. Aynı zamanda faiz, enflasyon, risk ve çeşitlendirme gibi temel finansal terimler hakkında bilgi sahibi olmak olarak da tanımlanmaktadır (Kadoya ve Khan, 2020). Tanım, finansal konulardan haberdar olmaktan, finansal ürünler ve kavramlar hakkında bilgi sahibi olmaya kadar değişebilir (Xu ve Zia, 2012). Bir kişinin “finansal okuryazar” olarak tanımlanabilmesi için o kişinin finansal piyasalarda karar verebilecek bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir (Huston, 2010). Tanımların çoğu, temel finansal terimlerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmaya odaklanmaktadır.

Finansal ürünler ve seçenekler büyüdükçe finansal hizmetler karmaşık hale gelir ve bu seçeneklerden yararlanmak için finans konusunda belirli düzeyde bilgi birikimine ihtiyaç vardır. Ayrıca finansal eğitim, insanların kendilerini yıkıcı işlemlerden ve dolandırıcılıktan korumaları açısından kritik öneme sahiptir (ABD Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu, 2006).

Yıllar geçtikçe yeni finansal ürünler yaratılıyor ve tedarik ediliyor. Finansal ürünlerin arttığı ve finansal ürünlerin karmaşıklığının arttığı bir ekonomik ortamda finans bilgisi daha da önem kazanmaktadır. Özellikle bireysel emeklilik sistemi gibi emeklilik planları düşünüldüğünde, özellikle yaşlılar için yatırım aracına karar vermek zorlaşmış ve finansal okuryazarlığın artırılması da daha önemli hale gelmiştir (Lusardi, 2009).

Finansal okuryazarlık hem tüketicileri hem de finansal piyasayı olumlu yönde etkiler. Finansal okuryazar olmak insanlara daha iyi yatırım yapma ve uygun finansal

ürünleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanma şansı verir. Finansal okuryazarlığı yüksek tüketiciler piyasada yer aldıkça pazar daha rekabetçi, istikrarlı ve yenilikçi hale gelir (Capuano ve Ramsey, 2011). Tüketicinin hedefi, ev sahibi olmak, emeklilik için tasarruf yapmak, borçları azaltmak veya iş kurmak gibi arzu edilen bir sonuçla sonuçlanacak sağlam finansal yatırımlar yapmak olabilir. Hükümetler için en popüler hedeflerden biri finansal güvenliği artırmaktır. Bu hedeflere ulaşmanın aracı finansal okuryazarlığın artırılmasıdır (Kozup ve Hogarth, 2008). Finansal okuryazarlığın hanehalkı refahını da etkilediği görülmektedir. Finansal okuryazarlığın hanehalkı refahı üzerinde olumlu etkisi olduğunu desteklemektedir (Behrman ve ark. 2012).

Özellikle 2008 finansal krizinden sonra finansal okuryazarlık eksikliğine ilişkin kaygılar artmış ve farklı nüfus kesimlerinin finansal okuryazarlık düzeyini analiz etmeye yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Ve bazı sonuçlar finansal okuryazarlığın artırılması gerektiğini gösterdi (Lusardi ve Mitchell, 2014). Lusardi ve Mitchell'in (2014) yaptığı çalışma, katılımcıların yalnızca %30,2'sinin üç temel finansal okuryazarlık sorusunun tümüne yanıt verebildiğini ortaya koymuştur. Aynı soru setlerini kullanan diğer iki çalışmada "hepsi doğru" yanıtların oranı arttı ancak anket popülasyonunun yaklaşık yarısı hâlâ temel finansal okuryazarlık sorularını yanıtlayamadı. Bucher-Koenen ve Lusardi (2011) yaptıkları çalışmada katılımcıların % 53,2'si finansal okuryazarlıkla ilgili üç temel soruyu da yanıtlayabilmişlerdir. Diğer taraftan Van Rooij ve ark. (2012) yapmış ve "üçünün de doğru" cevap oranı % 44,8 olarak bulunmuştur. Bu çalışmalarda kullanılan soru seti ilk olarak Lusardi ve Mitchell (2011) tarafından 2004 Amerikan Sağlık ve Emeklilik Çalışması (HRS) için geliştirilmiştir. Sorular aşağıdaki gibidir:

Ten Hogarth (2002), Finansal okuryazarlığın, insanların paralarını sağlama, yatırım yapma, tasarruf etme ve bütçeleme ölçüsünde yönetme yolları olarak tasvir edilebileceği olarak tanımlamaktadır. FINRA'ya (2003) göre Finansal okuryazarlık, Sıradan yatırımcıların piyasa ilkeleri, araçları, organizasyonları ve düzenlemeleri hakkındaki anlayışıdır. Bazı kaynaklarda da: "Bireyler eğer yetkinseler ve öğrendikleri finansal bilgileri kullanıp kullanmadıklarını ortaya koyabiliyorlarsa finansal okuryazar sayılırlar. Finansal okuryazarlık özel olarak tahmin edilemediğinden aracılardan kullanılması gerekir. Okuryazarlık, gerçekçi katılım ve bilginin dinamik koordinasyonu yoluyla elde edilir. Bireyler daha okuryazar hale geldikçe finansal açıdan giderek daha gelişmiş hale geliyorlar ve bunun da aynı şekilde bir bireyin daha yetkin olabileceği anlamına gelebileceği varsayılıyor.

ANZ Bank (2008) tarafından yapılan bir çalışmada Finansal okuryazarlık, nakit kullanımı ve yönetimi konusunda eğitilmiş kararlar verme ve güçlü seçimler yapma kapasitesi olarak tanımlanıyor. Finansal okuryazarlığın daha spesifik tanımlarını bulmak ve anlamak amacıyla farklı çalışmalarda kullanılan farklı tanımları bir araya getirmeye çalışıldı.

McCormick (2009), Okuryazarlığın temel öğrenme veya beceriye sahip olmak olduğunu ve öğretimin bu sınırı oluşturmanın yolu olduğunu söylemeye başlamıştır. Huston (2010), Finansal okuryazarlığı tanımlamış ve bunun gerektiren ek bir uygulama ölçümüne sahip olduğunu söylemiştir. Kişinin finansal kararlar almak için finansal bilgiyi kullanma kapasitesine ve kesinliğine sahip olmasıdır. Bundan sonra Gale ve Levine (2010), Finansal okuryazarlığı nakit ve zenginliklerin kullanımı ve yönetimi ile ilgili olarak eğitilmiş yargılara ve güçlü seçimlere karar verme kapasitesi olarak tanımlamaktadır. Hastings, ve ark., (2013) Finansal okuryazarlık çeşitli çıkarımlarında finansal konularla ilgili bilgi, finansal fikir sahibi olma, uygulanabilir parasal seçimler yapmak ve finansal planlama gibi belirli becerilere sahip olma olarak kullanılmıştır. Fernandes, Lynch ve Netemeyer (2014), Finansal okuryazarlığın, kişinin kısa ve uzun vadede bireysel finansal seçimleri (kararları) ne kadar anladığının ve bunlara karar verebileceğinin bir ölçüsü olduğunu belirtmektedir.

1.2. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Finansal okuryazarlık kavramının çeşitli yönleri içerdiğini görüyoruz: Bunlar (Lynch ve Netemeyer (2014): finansal bilgi, finansal operasyon deneyimi; farklı finansal kavramlar hakkında iletişim kurabilme yeteneği; farklı finansal kavram ve araçları kullanma becerisi; yeterli finansal kararlar alabilme yeteneği; finansal araçların kullanımına yönelik tutum; insanların gerçekleştirilen finansal işlemlere olan güveni; gerçek finansal davranışlar.

Farklı alanlarda yer alan, devletler, bankalar, siyasetçiler, eğitimciler, ekonomistler gibi birimler, finansal okuryazarlığın ekonomik gelişmişlik için önemini çok olduğunu ifade etmektedirler. Çeşitli faktörlere bağlı, insanların karar alma eğilimleri de farklılık göstermektedir. Bireylerin finansal okuryazarlık eğitimleri erken yaşta başlatılarak toplumsal farkındalığın artırılması sağlanacaktır.

Karar alma yaşı geçmişten günümüze oldukça küçük yaşlara inmiştir. Bireyler erken yaşta finansal kararlar almak zorunda kalmaktadırlar. Farklı finansal araçlara erişim de yaygınlaşmıştır. Teknoloji sayesinde finans ile olan ilişki ödeme araçları gibi basit gereçlerin kullanılması gibi çok erken yaşlarda başlamaktadır. Bu nedenle finansal

okuryazarlık eğitimine erken yaşlarda başlanması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Finansal araçların çeşitliliğine bağlı karmaşıklığın ve dolandırıcılıkların artması bireylerin finansal güvenliğini etkilemektedir (Son ve Park, 2019).

Bireysel olarak çok önemli olan finansal okuryazarlık bireylerin verdiği kararlar ile ülke ekonomisini de etkilemektedir. Bireylerin aldığı ekonomik kararlar yaşadıkları ülkelerinin ekonomik refahlarını etkilemektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek bireyler, karşılaşılabilecekleri ya da maruz kalabilecekleri finansal problemleri önceden sezme ve bunlara karşı önlem alabilme yeteneğine sahiptir. Finansal konuların anlaşılması ve doğru kararın verilebilmesi için gelişen ve değişen dünyayı yakalayabilmek gerekir. Bunu sağlamanın yöntemi ise kişinin kendi finansal durumunu bilmesi, değişimlere ayak uydurabilmesi sağlanabilir.

1.3. Finansal Okuryazarlığın Boyutları

Finansal okuryazarlığı oluşturan unsurlar üç başlıkta incelenmektedir. Bunlar; finansal bilgi, tutum ve finansal davranıştır. Bireyin faiz, risk, fırsat, enflasyon, getiri, planlama, vb. gibi finansal kavram hakkında bilgi sahibi olmasına finansal bilgi denmektedir. Finansal tutum, bireyin parayı değerlendirme, tüketme ve tasarruf yapma gibi hususlarda edinmiş olduğu deneyimler sonucunda gösterdikleri davranış ve tavır olarak ifade edilmektedir. Finansal davranış, kısa ve uzun vadeli yatırımlar, tasarruflar ve borçlarını yönetme, satın alma işlemindeki hareketleri olarak ifade edilebilir (İnceoğlu 2010).

1.3.1. Finansal bilgi

Bireyler, karşı karşıya kaldıkları finansal konularda ve alacakları kararlarda finansal bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bireyin kendini finansal okuryazar olarak ifade edebilmesi için faiz, enflasyon, risk, yatırım, tasarruf, getiri, bütçe, bilanço gibi finans kavramları hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Finansal bilginin iki farklı alt kolu olduğu ifade edilmektedir. Bunlar; mikro ekonomik ve makroekonomik finansal bilgilerdir. Mikroekonomi finansal bilgi maliyet, arz, talep gibi küçük ölçekte konuları içerirken makroekonomik finansal bilgi; dış ticaret rakamları, yıllık bütçe gibi büyük konuları içermektedir (Son ve Park, 2019).

1.3.2. Finansal tutum

Finansal tutum; gelecek planları, tasarruf planları gibi konuları kapsar. Finansal okuryazarlığın önemli unsurlarından biridir. Parayı dikkatli harcanması, mantıklı birikim yapılması gibi konularda bireyler deneyimlerinden yararlanarak tavır sergilemektedir. Bireylerin parayı yönetme konusunda edindiği deneyimler ile düzenli olarak sergilediği tavır diye ifade etmiştir. (İnceoğlu 2010)

1.3.3. Finansal davranış

Finansal davranış; bireylerin, doğru tüketim alışkanlıkları, ekonomik durumlarını kontrol edebilme, tasarruflarını ve tüketimlerini yönetebilme gibi kararların alınması ve uygulanması olarak nitelendirilebilir. Hilgerth ve diğ. (2003), yaptıkları araştırmada finansal araçları kullanma konularındaki bilgiler ve kişisel davranışların pozitif bağlantı olduğunu tespit etmiştir.

1.3.4. Finansal eğitim

Finansal krizden önce de uzmanlar finansal eğitiminin önemini fark etmişlerdi. Krizden sonra, hem bireysel hem de makro düzeyde sağlıklı bir ekonomik yaşam için insanların finansal bilgi ve becerilerini artırma ihtiyacı açıkça ortaya çıkmıştır. OECD tarafından 2005 yılında finansal eğitim üzerine yapılan bir araştırma, sadece finansal konularda bilgi eksikliği olmadığını, aynı zamanda insanların finansal sistemle ilgili temel kavramları anlamasalar bile çok şey biliyormuş gibi davranma eğiliminde olduklarını göstermiştir (OECD, 2005). Finansal kavramları bilmemek endişe verici bir hal almaktadır. Finansal eğitim, finansal dışlanma risklerini azaltarak, bilgili davranışları artırarak ve finansal piyasalar için likiditenin artmasına katkıda bulunarak, bir bütün olarak toplum ve ulusların rekabet gücü için karlı olabilir. Avrupa Parlamentosu 2008 yılında aldığı bir kararla tüketicilerin finans ve özellikle kredi konularındaki eğitim ve duyarlılıklarının geliştirilmesini istemiştir. Farklı Batı ülkeleri, az ya da çok, finansal eğitim politikası geliştirmenin ne kadar önemli olduğunun farkına varmıştır. Genel olarak okuryazarlık ya da bilgisayar okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı gibi kavramlardan bahsettiğimiz gibi finansal okuryazarlık gibi yeni bir kavram geliştirilmiştir. 2003 yılında OECD, insanların finansal

bilgi ve becerilerine ilişkin durumu analiz etmeyi ve ikinci aşama olarak üye ülkelerde finansal eğitimi iyileştirmek için belirli programlar oluşturmayı amaçlayan bir Finansal Eğitim Projesinin temellerini oluşturmuştur (OECD, 2003). Çalışmanın ilk aşama sonuçlarına göre, insanların finansal eğitimden yoksun oldukları ve aynı zamanda bunun farkında olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Lusardi ve Mitchell (2007), finansal eğitimi, parayla ilgili alıcıların/ spekülörlerin parasal öğeler ve fikirler hakkındaki anlayışlarını geliştirdikleri ve veriler, kılavuzlar ve ek olarak hedef teşvikleri yoluyla daha başarılı sonuçlar elde etme yeteneklerini ve kesinliğini geliştirdikleri prosedür olarak tanımladılar. Finansal okuryazarlar, bütçesiyle ilgili tehlikelere yönelik kararlar alma, yardım için nereye gideceklerini bilme ve parasal refahlarını artırmak için faaliyetlerde bulunma şanslarının farkındalar. Servon ve Kaestner (2008) finansal okuryazarlığı, kişinin parasal fikirleri anlama ve kullanma kapasitesi olarak tanımlamaktadır.

Finansal okuryazarlık finansal eğitim yoluyla geliştirilebilir. Bulgular, finansal eğitimin finansal performansı arttırdığının görülebileceğini desteklemektedir. Ancak finansal eğitimin etkisi gelire bağlı olarak değişebilmektedir. Finansal eğitim finansal performansı olumlu yönde etkileyebilirken, bu etkinin orta ve yüksek gelirli sınıflar için anlamlı olduğu bulunmuştur. Finansal eğitimin sağlam finansal eylemler üzerindeki etkisinin düşük gelirli sınıf için önemsiz olduğu bulunmuştur (Son ve Park, 2019).

1.4. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri

Finansal okuryazar bireylerin genel özellikleri; finansal konularda, kişinin kendisine, çevresine ve çevresine yetecek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olması, yatırım yaparken daha tutarlı ve sağlıklı kararlar verebilmesi, tasarruflar yapabilmesi ve bilinçli borçlanarak kendi ekonomisini yönetebilmesidir. Finansal okuryazar bireylerin taşıdığı özellikler:

- Tüketim, yatırım ve borçlanmalarını bilinçli yapabilmeli.
  - Mevduat, faiz, enflasyon, tasarruf ve risk vb. kavramlar ile ilgili bilgi sahibi olmalı
  - Faydayı ve zararı doğru tespit edip kazanç ve kayıpları değerlendirebilmeli.
- Finansal okuryazar olan bireylerde bulunması özellikler:
- İyi iletişim kurabilmeli
  - Finansal plan yapabilmelidir.

- Parayı yönetimi yapabilmeli.
- Finansal sistemin nasıl işlediğini anlayabilmelidir. (Gökmen, 2012: 2-4)

1.5. Finansal Okuryazarlığın Faydaları

Finansal okuryazarlık, bireyleri, toplumlar hatta devletleri finansal risklerden korumaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek birey mantıklı ve doğru tasarruf ve yatırım yapabilmektedir. Finansal okuryazar bireyler kendilerini risklerden daha iyi koruyabilmektedirler. Finansal okuryazar bireyler piyasalara giriş yapmadan önce bilgi birikimi sağlamakta ve oluşabilecek riskleri tahmin edip önlem alabilmektedir. Finansal okuryazar bireyler hangi yatırım araçların nasıl ve ne zaman yatırım yapacağını bildiğinden kazançlar fazla kayıpları daha az olmaktadır (Kaderli, 2016: 10).

1.5.1. Kişisel refaha etkileri

Finansal eğitim alan bireylerin finansal konularla ilgili bilgileri artmakta ve finansal yönetimlerini doğru şekilde yapabilmektedirler. Bu sayede bireyler kendilerini dolandırıcılık ve finansal risklerden koruyabilmektedirler. Finansal eğitim; yanıltıcı, hileli ürün ve hizmetleri fark ederek kendisine uygun ve hileli olmayan ürünlerin kullanımını sağlamaktadır. Finansal eğitim sayesinde bireyler bütçelerini, varlıkları ve borçlarını yönetirken daha doğru planlama yapabilmektedirler (Kaderli, 2016: 10). Örneğin, kredi kullanırken o anki faiz oranı ile enflasyon oranını kıyaslayarak ne kadar vadede kullanmasının daha faydalı olacağını görebilmektedirler ve daha dengeli plan yapabilmelerini sağlanmaktadır.

1.5.2. Toplumsal etkileri

Finansal okuryazar olmayan bireyler, kendilerini olduğu kadar toplumları ve hatta devletleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bireylerin bilgisizliklerinden dolayı artan borçları, kendilerine ve ailelerine olumsuz olarak yansımaktadır. Bireylerin tüketimlerini doğru şekilde yönetmemesi refah düzeylerinin düşmesine de neden olmaktadır. Günümüzde bu sorunlardan dolayı sosyal hayatları olmayan ev iş arasında ömürlerini geçiren bireylerin sayısı oldukça artmaktadır. Bu şekilde yaşayan insanların çok olduğu bir toplumun

ilerlemesi imkânsız denecek kadar zordur. Bu tip toplumlar kendilerini ileriye taşıyacak araştırma ve geliştirme imkanlarından faydalanamayacaktır. Toplumda finansal okuryazarlık düzeyi yüksek ise o toplumun ekonomisi daha istikrarlıdır. Yapılan araştırmalara göre finansal okuryazarlığın yüksek olduğu devletlerde gelir dağılımı adaletsizliğinin olduğu görülmüştür. Böyle toplumlarda, bireyler daha bilinçli harcama yaparlar, doğru tasarruflar yaparlar ve bu tasarruflar ile doğru yatırımlar yaparak gelirlerini büyütmektedirler. Bu şekilde toplumda gelirler daha adaletli dağılmaya başlayacaktır. Gelir dağılımındaki adaletsizlik azalır. Buda toplumu birbirine daha fazla yaklaştırır, refah düzeyini, refahı ve mutluluğu artırır.

1.6. Finansal Okuryazarlık Modelleri

Araştırmacılar, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini geliştirebilmeleri, tasarruf planı yapabilmeleri ve ekonomik hesaplamaları yapabilmeleri için finansal modeller geliştirmişlerdir. Bunlar modeller;

Finansal okuryazarlığın kavramsal modeli: Hung vd. (2009) finansal okuryazarlık ile bilgi arasındaki ilişkiyi açıkladığı modele Finansal Okuryazarlığın Kavramsal Modeli adını vermiştir.

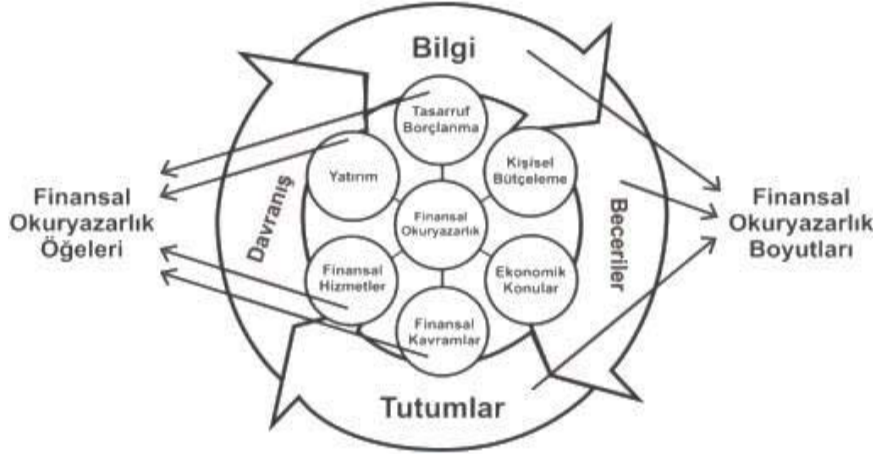

Şekil 1.1. Finansal okuryazarlığı kavramsal modeli

Bu modele göre finansal okuryazarlık; finansal bilgi, finansal beceriler, algılanan bilgi ve finansal davranışı kapsar. Model, finansal bilgiyi en üste yerleştirerek, finansal

okuryazarlığın bilgi ile başladığını, algılanan bilgi ve finansal beceriler ile beslendiğini ve bunların da finansal davranışa dönüştüğünü ifade eder.

Finansal bilgi, beceri ve davranış. Ciemleja vd. 'nin (2014) oluşturdukları modelde finansal okuryazarlık, finansal bilgi, beceri ve davranış boyutları üzerine yapılandırılır.

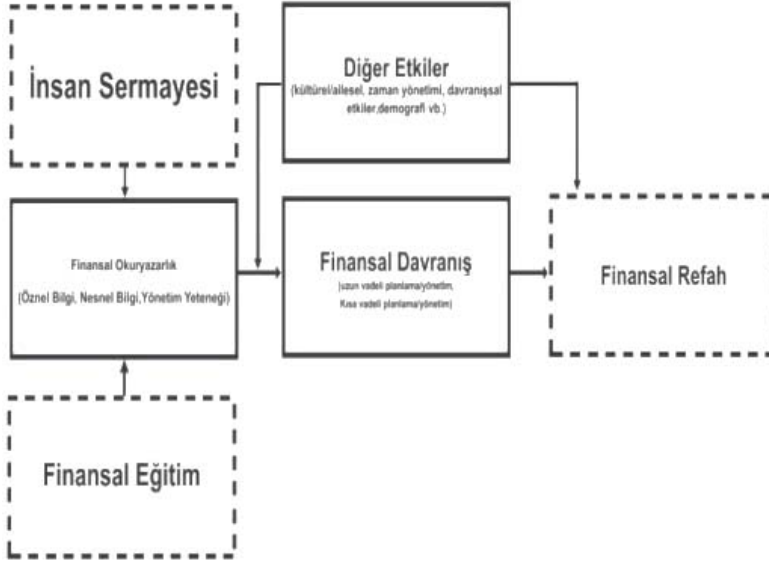

Şekil 1.2. Finansal okuryazarlığın öğeleri ve boyutları

Bu modelde finansal okuryazarlık kavramı; bilgi, davranış, beceri ve tutum bileşenlerini içerir. Bireylerin finansal okuryazarlık becerilerini kazanabilmeleri için finansal okuryazarlık yeterliliklerine sahip olması gerektiğini anlatan bir modeldir.

Finansal okuryazarlık yeterlilikler; Tasarruf ve Borçlanma, Kişisel Bütçeleme, Ekonomik Konular, Finansal Kavramlar ve Hizmetler, Yatırımdır. Bu modelde Ciemleja vd., (2014), finansal okuryazarlık becerisinin geliştirilebilmesi için temel bileşenlerin bilinmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle finansal okuryazarlığın bileşenlerini bilmeyi finansal okuryazarlık seviyesinin geliştirilmesi için en temel noktaya koyar.

Finansal okuryazarlığı, finansal bilgileri öğrenme ve bu öğrenilen bilgileri: Huston (2010), finansal okuryazarlığı, finansal bilgileri öğrenme ve bu öğrenilen bilgileri idrak edip kullanma becerisi olarak ifade etmektedir. Huston (2010), modelinde insan sermayesi, finansal okuryazarlık, finansal eğitim, finansal davranış ve finansal refahın birbirleriyle olan ilişkisini anlatmıştır

Şekil 1.3. Huston finansal okuryazarlık modeli

Huston’ın modelini; finansal okuryazarlığın girdileri, insan sermayesi ve finansal eğitim oluşturmaktadır.

1.7. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri

Finansal okuryazarlığın daha iyi anlaşılabilmesi için finansal okuryazarlığın bileşenlerinin incelenmesi gerektiği söylenmektedir. (Bekereci, 2018)

Tablo 1.1.’ de belirtildiği üzere finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan her çalışmada ayrı bileşenler kullanılmıştır. Her bileşen için farklı modeller uygulanarak ayrı bir finansal bakış açılarına ulaşılmıştır. Farklı ölçütler ile oluşturulan modeller farklı finansal okuryazarlığın ortaya çıkmasına da yol açmıştır. Kullanılarak ölçümler farklı modellerle yapılmıştır. Örneğin; Huston (2010) çalışmalarının 50’den fazlası herhangi bir finansal okuryazarlık tanımına yer vermemişken, yaklaşık 20 çalışmada ise farklı finansal okuryazarlık tanımlarına ulaşmıştır (Kaderli, 2016: 10).

Yine OECD tarafından desteklenen, Atkinson ve Messy (2012)’e ait yapılan çalışmalarında finansal okuryazarlığın tanımına daha geniş bir perspektiften açıklama getirmiştir. Çalışmada finansal okuryazarlığa ulaşmak için bilinç, bilgi, yetenek, tutum ve davranış sahibi olmak gerekmektedir. Finansal okuryazarlık bileşenlerinin; finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum olduğu ileri sürülmüştür.

Tablo 1.1. Literatürde kullanılan bazı finansal okuryazarlık bileşenleri

Finansal Okuryazarlık Bileşenleri	Araştırmacı ve araştırma yılı
<ul style="list-style-type: none"> • Bütçeleme • Tasarruf • Borç yönetimi • Finansal çatışma • Bankacılık hizmetleri	Microfinance Opportunities 2005
<ul style="list-style-type: none"> • Emlak yönetimi • Günlük finansal kararlar ve bütçeleme • Parasızlık yönetimi • Borç yönetimi • Kaynak desteği	Kershaw ve Webler 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Basit para - para değeri • Güç satın alma • Bireysel finans muhasebesi • Borçlanma aracılığıyla yatırım ve kaynak transferi • Tasarruf hesapları • Hisse senedi ve bonolar • Yatırım ortaklığı • Finansal risk yönetimi kaynak koruma teknikleri • Farklı sigorta türleri	Huston 2010
<ul style="list-style-type: none"> • Basit finans • Bireysel finansal bütçeleme • Bireysel tasarruf • Kredili ve nakit borçlanma • Bireysel yatırım	Remund 2010
<ul style="list-style-type: none"> • Faiz oranlarıyla ilgili sayısal hesaplamaları yapabilme kapasitesi • Enflasyonu anlama • Risk dağıtımını anlama	Lusardi ve Mitchell 2008, 2011a, 2011b, 2013
<ul style="list-style-type: none"> • Finansal Bilgi • Finansal Davranış • Finansal Tutum	Atkinson ve Messy 2012

Kaynak: Kederli, 2016:9

Finansal okuryazarlık kavramının çeşitli boyutları içerdiğini görüyoruz: finansal bilgi; finansal işlem deneyimi; farklı finansal kavramlar hakkında iletişim kurma becerisi; farklı finansal kavramları ve araçları kullanma becerisi; uygun finansal kararlar alma becerisi; finansal araçların kullanımına yönelik tutum; insanların gerçekleştirilen finansal işlemlere duyduğu güven; gerçek finansal davranış; çoklu ölçümler. Kavramın gelecekte operasyonel hale getirilmesini kolaylaştırmak için bu hususlar beş boyutta gruplandırılabilir: (Remund, 2010; OECD, 2013)

- (1) finansal kavramlar ve ürünler hakkında bilgi (değişken "finansal bilgi");
- (2) finansal kavramlarla ilgili iletişim becerileri (değişken "finansal iletişim");

(3) gerekli finansal kararları almak için bilgiyi kullanma becerisi (değişken "finansal beceri");

(4) farklı finansal araçların gerçek kullanımı (değişken "finansal davranış");

(5) insanların önceki finansal kararlarına ve eylemlerine olan güveni (değişken "finansal güven").

İlk iki boyut finansal kavramların anlaşılması veya kavranması kategorisine, sonraki üç boyut ise önceki bilgilerin pratikte gerçek kullanımı kategorisine aittir. Finansal okuryazarlık kavramının bu beş boyutunun ölçülebilmesi için operasyonel hale getirilmesi gerekmektedir; operasyonel hale getirme süreci kavramsal tanımları operasyonel veya ölçülebilir tanımlara dönüştürmektedir. Finansal Okuryazarlığın bileşenleri şu şekilde incelenebilir;

1.7.1. Para bilgisi

Günlük yaşantıda bireylerin kullandığı finansa araçlarından birisi paradır. Günümüzde paranın yerini alması için birçok finansal araç üretilmiştir. Bazıları başarılı bazıları başarısız bazıları da hala gelişim göstermektedir. Kredi kartı, başarılı olan finansal araçlardandır. Kripto para ise hala gelişim göstermektedir. Finansal okuryazarlıkta para bilgisi; faiz hesaplamaları, paranın zaman değeri, enflasyon gibi konuları kapsamaktadır. (Bekereci, 2018). Bireylerin finansal piyasaları tanıyabilmesi için temel para bilgisine sahip olması gerekmektedir.

1.7.2. Para yönetimi

Finansal okuryazarlıkta para yönetimi oldukça önemlidir. Bireyler günlük hayatlarında para yönetimi ile alakalı birçok işlem yapmaktadır. Bankadan vadeli, vadesi hesap açma kredi kartı kullanımı, kredi çekme, bireysel emeklilik işlemleri genel anlamda para yönetimiyle ilgili işlemlerdir. Bireyin harcamaları, ödemeleri, gelirlerini yönetmeleri, tasarruf yapmaları para yönetiminin kapsamında değerlendirilmektedir. Sonuç olarak bireylerin para yönetimi konusunda başarılı olabilmeleri için finansal okuryazarlıklarının gelişmiş olması gerekmektedir. (Bayram, 2014).

1.7.3. Tasarruf ve yatırım bilgisi

Bireylerin finansal okuryazarlık seviyeleri yaptıkları tasarruf ve yatırımlarla birebir ilişkilidir. Bireyler tüketimlerini azaltarak getirilerini arttırmaları onlar için önemlidir. Bireysel emeklilik sistemi bireyin geleceği için önemli sistemlerden birisidir. Gelecek adına kendilerini güvence altına almaya sağlayacak bir enstrümandır. Bireyler bu ve buna benzer araçlar ile tasarruflarını iyi değerlendirmeleri gerekmektedir. Bireylerin kendi tasarruflarını iyi değerlendirmesi kendi ekonomisi için önemli olduğu kadar ülke ekonomisi içinde önemlidir. Ülkedeki bireysel tasarruflar arttıkça fonlar artar. Fon arttıkça finansal kuruluşlar daha düşük maliyetten fon arz etmek durumunda kalırlar. Böylece ihtiyaç duyulan fonlar daha düşük maliyetle elde edilebilir. Bireyler tasarruflarını doğru değerlendirmezse yıllarca biriktirdikleri paralar reel olarak değer kaybedebilmektedir. Bu neden finansal okuryazarlık tasarruflar ve yatırımların değerlendirilmesi için önem arz etmektedir.

1.7.4. Harcama ve borçlanma bilgisi

Kişilerin günlük yaşantılarında gün geçtikçe tüketim harcamaları artmaktadır. Bununla birlikte gelirlerin artması orantısal olarak aynı olmazsa gelirlerin azalmasına neden olmaktadır. Bireylerin tüketim harcamalarına paralel olarak borçlanma istekleri de artmaktadır. Gelirlerinden daha fazla miktarda harcamaların artması borçlanma eğiliminin arttığını göstermektedir. Yapılan bu borçların ödenebilmesi için bireyin borç yönetimini iyi yapabilmesi gerekmektedir. Uzmanlar tarafında faiz oranlarının hesaplanarak ödeme planlarının oluşturulması önerilmektedir. (Ünal, 2018)

Bireylerin çoğu kredi kartı kullanmaktadır. Bu kredi kartlarına yapılan borçlar ödenmediği takdirde ya da asgari ödendiği takdirde piyasadakinden daha yüksek faizle borçlandırılıyor. Bu nedenle bireylerin kredi kartı ödemelerini doğru yapıp borçlanmalarını arttırmamaları gerekmektedir. Finansal okuryazar bireyler kredi kartlarını kontrollü kullanma alışkanlığına sahiptirler. Bu nedenle finansal okuryazarlık harcama ve borçlanma içinde önemlidir.

1.7.5. Finansal planlama

Bireyler refah seviyelerini arttırmak için, hayatlarını idame ettirebilmeleri için ve gelecekte istedikleri hayatı yaşayabilmeleri için finansal planlamalarını doğru yapmaları gerekmektedir. Planlama esas itibariyle yönetim organizasyon dalının konusudur. Fakat planlama günümüzde her konuda bireylerin karşısına çıkabilmektedir. Finansal planlar, bireylerin gelecekteki hedeflerine ulaşabilmeleri için önce de yaptıkları bütçe planlamalarıdır. Gelirlerin ve giderlerin hesaplandığı geleceğe dönük hedeflerin belirlendiği uygulamalardır. Giderlerin azaltılarak gelirlerin artırılması gerekmektedir.

Bu sayede tasarruflarında artırılması sağlanabilmektedir. Bu finansal planlamalar bireylerin gelecekte gelir ve giderlerini takip edebilmeleri için büyük fayda sağlamaktadır. Bireysel finansal planlama önerileri: (Öztürk, 2014):

- Bireyler varlık ve borç durumlarını tespit etmelidir.
- Bireyler ileriye dönük almak istedikleri şeyleri belirleyip bir sıraya koymalıdır.
- Bireyler bu almak istedikleri şeyleri gelir gider durumlarını kontrol ederek planlama yapıp bu planlamayı takip etmeleri gerekmektedir.

1.8. Finansal Okuryazarlığın Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de finansal eğitim önemi konusunda bireyleri bilgi sahibi yapmak, bilinci ve kendi birikimini doğru yönlendiren bireyler oluşturmak amacıyla finansal okuryazarlığa önem verilmesi ve desteklenmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır. Ülkemiz gelişmekte olan bir ülkedir. Bu nedenle ülke içerisinde doğru yatırımların yapılmasıyla birlikte oluşacak ekonomik büyüme ülkeyi çok daha iyi notlara taşıyacaktır. Devlet ve özel teşebbüsler bu konuda bireylerin bilinçlenmesi ve doğru stratejilerle finans eğitimi verilmesi oldukça önemli olacaktır (Yardımcıoğlu ve Yörük, 2016:179)

Türkiye’de finansal okuryazarlık üzerine çalışmalar 2000’li yılların başında yapılmaya başlanmıştır. İlk finansal okuryazarlık derneği olan FODER 2012 yılında kurularak finansal okuryazarlık alanında çalışmalara başlamıştır. FODER OECD’nin finansal okuryazarlığa ilişkin verdiği destek ile finansal okuryazarlığın Türkiye’de gelişmesine katkı sunmuştur. FODER finansal okuryazarlık ile ilgili araştırmalar yapan, finansal okuryazarlığın geliştirilmesi yönünde faaliyetler sürdüren sosyal yönü ağır basan bir sivil toplum kuruluşudur (Dalcı, 2021:24).

Türkiye’de finansal okuryazarlık konusunda özellikle maddi destek açısından en önemli iki kurum Sermaye Piyasası ve Merkez Bankası’dır. Sermaye piyasası kurulu g erek web sitesi gerekse imzaladığı protokollerle birlikte finansal okuryazarlığı desteklemekte, bu konularda yapılacak her türlü çalışmada varlığını hissettirmektedir. 2012 yılında imzalanan “Sermaye Piyasası Kuruluşları Yatırımcı Seferberliği İş birliği Protokolü”, ekonomik bilincin artırılması adına atılan en önemli adımlardan biridir. Bu adımla birlikte başta İstanbul olmak üzere birçok şehirde yatırımcıların bilinçli yatırımlar yapmalarını sağlamak, finansal okuryazarlığı yaygın hale getirmek temel amaç halini almıştır (Güler,2015: 52-53. Merkez Bankası da özellikle finansal eğitim anlamında düzenlenen seminer ve eğitimlere maddi destek sağlayan, yayınları ve seminerleri ile toplumdaki maddi bilinci vatandaşlara aşılama amacıyla olan bir kurumdur. Finansal eğitim kapsamındaki çalışmalar 2011 yılında Sermaye Piyasası ile iş birliği içerisinde başlamıştır. Bu kapsamda birçok yayın hazırlanmış ve seminerler düzenlenmiştir (TCMB, 2014: 2)

İstanbul’un uluslararası boyutta finansal merkez statüsünü elde etmesi, ortaya konulan stratejiler ve eylem planlarıyla 2000’li yılların ilk çeyreğinde olmuştur. Önce bölgesel, sonrasında küresel bir finans merkezi statüsüne sahip olması planlanmaktadır. Bu amaçla yapılacak çalışmalar içerisinde finansal okuryazarların bilgi birikiminin öneminden söz edilebilir (Haydari, 2018: 29).

Türkiye’de finansal okuryazarlığın yayılmasında bir gider örnek de TEB (Türk Ekonomi Bankası) görülmektedir. Kurum, ülkedeki tüm bireylerin finansal okuryazarlık konusunda bilinç sahibi olması için “Ekonomi Ailede Başlar” temalı projeyi 2012 yılında halka sunmuştur. Aile ekonomisinin temellerinin atılması için finansal okuryazarlık bilincinin aşılmasının hedeflendiği bu programda, aile içinde gereksinimlerin belirlenmesi ve alınacak hizmetlerin listelenmesi gibi konularda eğitimler verilmiştir. Ülke ekonomisinin gelişmesinin ailede başladığı fikrinden hareketle, bireylerin bütçe düzenlemelerinin sağlanması, birikimlerin doğru yönlere aktarılması ve ülkenin ekonomik açıdan güçlenmesi de diğer amaçlar arasındadır. Yanı sıra, TCMB ve SPK tarafından Mart 2011’de TEB’in fikrine ilham olacak bir program geliştirilmiştir. “Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık Konusunda Uluslararası Konferanslar” başlığıyla verilen eğitimlerde, finansal okuryazarlığın tanımı ve ekonomik sistemler üzerindeki etkisi, bunun Türk ekonomisinin olası katkıları incelenmiştir (Gökmen, 2012: 97).

Türkiye’de hâlihazırda finansal okuryazarlık konusunda hem devletin hem de özel kuruluşların desteklediği çalışmalar yapılmaya devam etmektedir. Ülkemizde ilk defa, T.C.

Kalkınma Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, Visa Europe Türkiye ve üye bankaların katılımıyla Aralık 2009'da gerçekleşen "Paramı Yönetebiliyorum" projesi finansal okuryazarlık alanında ilk kez kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını tek bir çatı altında buluşturmuştur.

Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü olan OECD, 1961 yılında kurulan ve dünya üzerindeki ekonomik düzende iyileştirmeler yapma adına çalışan en büyük örgüttür. Finansal okuryazarlık sosyal refah ve iyileştirmeler üzerine kurulu olan bir kavram olduğu için temelde OECD politikalarının kapsam alanında yer almış ve desteklemiştir. 2003 yılından itibaren OECD; başta ABD, İtalya, Fransa, İspanya gibi ülkeler olmak üzere birçok ülkede finansal eğitim, finansal gelecek ve emeklilik konularında seminerler düzenlenmiştir. Ayrıca internet sitesinde finansal okuryazarlık üzerine makale ve bilgiler paylaşmış, finansal okuryazarlığı destekleyici çalışmalar üzerine projeler geliştirmiştir. OECD'nin finansal okuryazarlık kavramını desteklemesinin en önemli nedeni; dünya üzerindeki tüm bireylerin finansal özgürlüklerini kazanmasına destek vermek, finansal eğitimin önemi üzerine bilinç oluşturmak, bireylerden yola çıkarak dünya ekonomisinin refah duruma gelmesini sağlamaktır (Satoğlu, 2014: 100).

Finansal okuryazarlık, finans ve eğitim terimlerinin içerisinde barındırmasının yanı sıra yeni ve geliştirilebilir bir eğitim kavramı olarak öğretilmeye başlamasıyla bilhassa maddi olarak da desteklenmesi gereken bir kavramdır. Bu noktada Dünya Bankası, en önemli uluslararası ekonomi kuruluşu olarak finansal okuryazarlığı desteklemektedir. Dünya üzerinde kamu ve özel sektörden birçok kurumda bu eğitimlerin verilmesi, tüketici olarak bireylerin bilinçlendirilmesi, ev ekonomisi ve daha birçok konuda sosyal bir bilinç oluşturulması adına finansal okuryazarlığa aşinalık çalışmaları maddi olarak desteklenmiştir (Dağdelen, 2017: 72).

1.9. Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi

Normalde çeşitli kavramsal tanımların dışında tutulacağı gibi, Finansal okuryazarlığı ölçmek için kullanılan stratejiler de büyük ölçüde farklılık gösterir. Finansal okuryazarlığı ölçmek için standart bir araç yoktur. Lusardi ve Mitchell (2011) yaptıkları en önemli çalışmalardan birinde şöyle demişlerdir: "İnsanların nasıl finansal okuryazar olduklarını değerlendirmek önemli olsa da, pratikte bireylerin finansal bilgiyi nasıl kullandıklarını ve buna dayanarak karar verdiklerini araştırmak zordur. Az sayıda araştırmacı için bireyin

veriye sahip olup olmadığına ve onu doğru şekilde kullanıp kullanmadığına karar vermek kritik öneme sahiptir.

Bu bağlamda çalışmaların önemli bir kısmında Finansal okuryazarlığı ölçmek için çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Örneğin Lusardi, Mitchell ve Curto (2010), bazı çalışmalarda basit üç sorulu çoktan seçmeli test kullanılırken, Zhan, Anderson ve Scott, (2006) gibi diğer çalışmalarda kırk sekiz doğru-yanlış soru kullanılmış ancak Atkinson, A ve F. Messy (2012), yaptıkları çalışmada aynı soru setinin dünyadaki çok farklı nüfus gruplarına uygulanarak basit ve anlamlı Finansal okuryazarlık göstergeleri oluşturulabileceğini göstermişlerdir.

Dünyaya ve Türkiye'deki bilimsel çıktılara baktığımızda, Lusardi ve Mitchell (2011) tarafından 2004 Amerikan Sağlık ve Emeklilik Çalışması (HRS) için hazırlanan temel sorular kullanılarak geliştirilen anketlerin yaygın olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Daha detaylı analizler için ve özellikle ileri düzey finansal okuryazarlığın ölçülmek istendiği durumlarda Van Rooij ve ark. (2012) soruları için bir seçim haline gelebilir.

1.10. Finansal Karar Verme

Karar verme süreci sürekli ve günlük olarak gerçekleşir. Kararlar rutin olabilir ve acil durumlara yönelik olabilir. İnsan hayatı boyunca alır. Ancak karar verme süreci kolay bir süreç değildir; aynı kaynakları kullanarak bu alternatifin maksimum getiriye sağlanması için bir dizi alternatif arasından ikame yapmak dikkatli bir seçim sürecidir. Finansal kararı ya mevcut bir sorunu çözmek için ya da gelecekte ortaya çıkması beklenen bir sorunu çözmek için veririz. Herkes günlük olarak birçok finansal karar alır. İş sırasında çeşitli ani ve önemli kararlar almak, hatta gün içinde yiyeceğimiz yemeğin türünü seçmek, sabah işe gitmeden önce kıyafet seçimimizdir. Etkili finansal kararlar alma yeteneği, zaman içinde çok fazla para tasarrufu yapmanıza yardımcı olabilir.

Ailenize, yalnızca ne kadar kazandığınıza değil, aynı zamanda nasıl doğru finansal kararlar verdiğinize de bağlı olarak daha uyumlu ve güvenli bir yaşam sağlamak. İhtiyaçlar ve arzular arasındaki ayrım ile değer ve kalite arasındaki ayrım, finansal konularda akıllı seçimin bileşenlerinden biridir. Buna göre, temel finansal fikirleri kavramayan bireyler, finansal yönetimle tanımlanan seçimler üzerinde karar vermeye pek hazır değildir. Mali açıdan eğitilmiş bireyler, tasarruf etme, katkıda bulunma, alma konusunda eğitilmiş finansal

seçimlerle yetinebilirler ve bundan sonraki sınır gökyüzüdür (Lusardi ve Oudheusden, 2015).

Dolayısıyla, sağlam mali kararlar verebilmek için örneğin aşağıdakilere sahip olmanız gerekir:

İhtiyaçlar ve arzular arasındaki farkı bilmek: İhtiyaçlarınız (ulaşım gibi) ile istediğiniz şey (lüks araba gibi) arasındaki farkı bilmek, harcamalarınızı kontrol etmekle kendinizi çok fazla harcamaya ikna etmek arasındaki farkı bilmek anlamına gelir.

Gerçek maliyeti düşünme: Birçok şey için fiyat yalnızca başlangıç noktasıdır.

Aynı miktarda parayla başka hangi ihtiyaçları kazandım? Yeni amacınız için ödeme yaptıktan sonra, onu korumak ve dikkat etmek için ne kadar zamana ve maliyete ihtiyacınız olacak? Artık gerçek maliyetin çoğu zaman çok yüksek olmasına şaşırabilirsiniz.

Ödeyebileceğiniz en iyi şeyleri satın alın: Daha uzun süre dayanan ve onları kullanışlı tutan yüksek kaliteli ürünler satın alarak paradan bile tasarruf edebilirsiniz. Bir ürün arızası durumunda güvenilebileceğiniz mağazalardan yüksek kaliteli ürünler satın almak, hızla bozulabilen ve çöp sepetine atılabilen ve daha sonra başkalarını satın almak için daha fazla para ödemeniz gereken ucuz ürünleri satın almaktan daha iyidir.

Karar vermeden önce görün: Karar vermeden önce önceden planlama yapmak, iyi ve kötü şeyleri dengelemek ve yapacağınız şeyin tüm yönlerini bilmek sizi daha sonra birçok sorundan kurtaracaktır. Düşük fonlama oranı zamanla değişecek mi? Bu yeni araba aylık bütçenize ve yaşam tarzınıza uyacak mı? Atlamadan önce bakın.

Annamaria ve ark. (2010) tarafından Curto "Gençler Arasında Finansal Okuryazarlık" çalışmasında gençlerin bu konudaki bilgi düzeyini belirlemek için finans ve ekonomi ile ilgili bazı basit sorular sorulmuş ve gençlerin yalnızca %27'sinin bazı finans kavramlarını bildiğini ve doğrudan finansman maliyeti hesaplamaları yapabildiğini bulmuşlardır. Kadınların para konusunda en az yeterliliğe sahip olduklarını buldular. Ayrıca gençlerin finansal bilgi edinmelerindeki en önemli unsurun ebeveynleri aracılığıyla olduğunu keşfettiler. Ailesi finansal bilgi düzeyi yüksek olanların okuryazar olduğu görüldü.

1.10.1. Karar verme türleri

Karar verme süreci, sorunun niteliğinin belirlenmesi ve bu sorunun tanımlanması, analiz edilmesi, değerlendirme üzerinde çalışılması ve verilerin toplanmasına yönelik bu aşamalar da dahil olmak üzere, kararın ortaya çıkmasının gerektirdiği tüm aşamalardır.

bunlara uygun çözümler geliştirip, her çözüm için ayrı ayrı değerlendirmeler yapıp en başarılı olanı seçiyoruz. Karar verme süreci, karar verme ile eşanlı değildir. Karar vericilerin problem hakkındaki fikir ve bilgilerinin sonucudur. Karar verme, karar vermenin ve sonucunun en önemli aşamalarından biridir.

Farklı karar verme türlerini veren bazı çalışmalar vardır. Bazıları, bu kararları programlama açısından kararları üç kategoriye ayırarak kategorize etti (Programlanmış kararlar, Yarı programlı kararlar ve Programlanmamış kararlar).

Bunlardan bazıları, bu kararı alan kişinin niteliğine göre kararları üç kategoriye (tüketici, iş ve kişisel) karar verme olarak kategorize etti.

1.10.2. Bireyin finansal karar vermesinde rol oynayan faktörler

Genellikle kişinin finansal eğitim düzeyi veya finansal bilgi dengesi ile ilgili gelir ve giderlerini yönetebilme yeteneğidir. Eğitimi ve becerisi olmayan bir insan, kaynaklarını iyi yönetemez. Bu tamamen finansal kararlara yansır. Bu durumda bireyleri veya haneyi ilgilendirenler de dahil olmak üzere çeşitli finansal kararlar ortaya çıkacaktır. Küçük ve orta ölçekli şirketlerde veya işletmelerde resmi mali kararlara bir başka tür daha eklenebilir. Literatür sayesinde, önemli çalışmaların çoğunun bu alanda yoğunlaştığını görüyoruz (Lusardi ve Mitchell, 2014), böylece bireyin finansal karar vermesinde rol oynayan farklı faktörleri ayırabiliriz.

Daha doğrusu finansal kararları etkileyen faktörler iki ana kategoride ele alınıyor: Bir yanda iç faktörler, diğer yanda dış faktörler var.

1.10.2.1. İç faktörler

Finansal eğitim ve okuryazarlık, Cinsiyet ve Sağlık gibi finansal kararları etkileyen çok sayıda iç faktör vardır.

Finansal eğitim ve okuryazarlık: Finansal eğitim, paranın öneminin ve paranın kullanımının öğrenilmesi veya anlaşılması anlamına gelir; Şunun yerine buna ne sebeple harcama yapmalı sorusuna cevap verir. Bireyler finansal araçları veya hizmetleri anlamadıkları için yanlış kararlar verebilirler. Bazı finansal zorluklar arasında kişisel borç ve öğrenci kredilerinin yönetimi yer almaktadır (Lusardi ve Mitchell, 2014; NASBE, 2006; Hopley, 2003). Bireyler doğru tasarrufları veya yatırımları seçme kapasitesine sahip

olmayacaktır. Kendileri için ve belki de finansal okuryazar değillerse dolandırıcılık riskiyle karşı karşıya kalacaklar. Her halükarda, eğer insanlar finansal açıdan eğitilmiş olurlarsa, muhtemelen finansal hizmet sağlayıcılarını kendi gereksinimlerine gerçekten yanıt veren ve hem yatırım düzeylerini hem de ekonomik büyümeyi etkili bir şekilde etkilemesi gereken ürünler geliştirme konusunda ayıracak ve onlara meydan okuyacaklardır (Norman, 2010).

Cinsiyet: Finansal bilgi açısından ülkeler arasında ortak cinsiyet ve yaş açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Finansal bilgi açısından kadınlar erkeklerden daha az bilgi sahibidir (Lusardi ve ark. 2010). Bernasek ve Bajtelsmit (2002), yaptıkları çalışmada kadınların gelir düzeyinin, ailelerin finansal karar alma süreçlerine katılımlarını doğrudan etkilediğini bulmuşlardır. Fonseca ve ark. (2012) ayrıca finansal okuryazarlıktaki cinsiyet farkına ve finansal kararların aile içinde paylaşılmasına da bakıyor. David'e göre Semaya (2014), finansal kararlar açısından kadınlar ve erkekler arasındaki farklı şeyler şunlardır:

- Risk almak
- Mali disiplin arzusu
- Başarıya yönelik stratejiler
- Kararların devredilmesi
- Eşlik eden unsurlar ayrıca iç faktörlere eklenebilir:
- Parasal konulara vurgu
- Öznel çalışma
- Aile akışı
- Hane yapısı
- Psikolojik unsurlar

1.10.2.2. Dış faktörler

Kültür, Finansal tavsiyeye erişim, Finansal sistemin gelişimi ve Ekonomik ortam gibi finansal kararları etkileyen çok sayıda dış faktör vardır.

Ailenin daha geniş nitelikleri açısından daha az yoğunudur (Breuer ve Salzman 2009). Zaman eğilimleriyle tanımlanan bu bölgeye dahil edilebilecek ilginç bir analiz Breuer ve Wang (2011) tarafından yapılmıştır. Chui ve Kwok (2008), ulusal kültürün ekstra güvenlik kullanımını üzerindeki etkisini incelemiştir.

Mali tavsiyeye erişim: Rehberlik alma ihtiyacı insanların iç erişilebilirliğinden kaynaklanmaktadır; ancak bu rehberin erişilebilirliği doğa açısından normaldir. Finansal

danışmana erişim, finansal okuryazarlık düzeyiyle olumlu yönde ilişkilidir ve birçok çalışmanın önemli konularından biri olmuştur. Engelmann, ve ark., (2009), tavsiyelerin finansal karar üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Ayrıca Engelmann ve Tamir (2009), incelendi Riske karşı tutumun değerlendirilmesinde nöroekonomik yaklaşım, Guiso ve Paiella (2005), riske yönelik tutumun genel bir analizini yapmış ve tavsiyelerin finansal davranış üzerindeki olumlu etkisi ortaya konulmuştur.

Finansal çerçeve çalışması ilerlemesi: Finansal seçimin kısıtlanması, finansal kararların uygulanmasının gerçekçi potansiyel sonuçlarıdır. Finansal ifadenin iki ana sorun sınırlama olasılığı, finansal araçların somut çeşitliliği ve bulunabilirliğidir. Kwok ve Tadesse (2006) finansal sistemleri ulusal kültür açısından analiz ederken finansal sistemin geliştirilmesi konusuna da değinmişlerdir. Ekonomik çevre: En güçlü etki kaynaklarından biridir

Kişisel mali kararlar. Kuşkusuz, parasal ritmin farklı aşamalarındaki durumun zorunlu bir etkisi vardır. Bu, ortamın dönemlerine bağlıdır; örneğin, finansal kararlarla ilgili diğer bileşenler değişmez kalsa da, parasal gelişme zamanlarında finansal davranış, çöküş zamanlarına kıyasla oldukça olağanüstüdür. Dış faktörlere aşağıdaki faktörler de eklenebilir:

- Din
- Kalıplaşmış tehditler
- Gelir belirsizliği
- Demografi

1.11. Finansal Okuryazarlık ile Finansal Kavramlar Arasındaki İlişki

1.11.1. Finansal okuryazarlık ile finansal karar verme arasındaki ilişki

Finansal okuryazarlık ve finansal tercihler üzerindeki etkisi zorunlu bir temaya dönüştü. Açıkçası, zenginliklerin ve portföy kararlarının yönetimi, birkaç on yıl önce tamamlanandan daha gelişmiş bir öğrenmeyi gerektiriyor. Sadece aile birimleri refahlarından giderek daha fazla sorumlu hale gelmekle kalmıyor, aynı zamanda parayla ilgili piyasaların sahnesi de önemli ölçüde değişti ve bu ilerlemeler, parasal öğelerin öngörülemezliğindeki artışla tanımlanıyor (van Rooij, ve ark. 2011).

Huston'a (2010:306) göre finansal okuryazarlık, sağlık veya genel eğitim iki temel ölçümle kavramsallaştırılabilir: bireysel finans bilgisini anlamak ve kullanmak. Daha sonra

“bireyin bireysel fonla ilgili verileri ne kadar iyi anlayıp kullanabileceğinin tahmin edilmesi” olarak ifade edilebilir. Aynı şekilde bu tasvirin diğer yeterlilik fikirleri ve finansal literatür kapsamındaki tanımlar ile de makul olduğu ifade edilmektedir. Wachira ve Kihui (2012:42), finansal okuryazarlığın tüketicilerin tehlike azaltıcı sistemlere karar vererek sıkıntılı durumlara hazırlıklı olmalarına ve finansal kalemleri yeterli şekilde kullanmalarına, her şeyden önce akla gelebilecek tercihlere karar vermelerine yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde, başka bir araştırmada, finansal okuryazar olmak, nakit parayla iyi başa çıkmak için belirli bir nihai hedefe sahip öğrenme ve sanata sahip olmayı ima ediyor.

"Finansal Okuryazarlığı Tanımlamak ve Ölçmek" için Hung, Parker, Yoong (2009), yaptığı araştırmada insanlar için zayıf fonların ve yatırım kararlarının uzun vadeli finansal güvenlik açısından gerçek sonuçlar doğurabileceğini bulmuşlardır. Belirlenmiş taahhüt yardımları tasarımlarına ve hükümetin Sosyal Güvenliğine ilişkin hassasiyete geçişle birlikte, Amerikalı hane halklarından emeklilik için kendi mali planlamalarını üstlenmeleri giderek daha fazla isteniyor. Daha temel bir sorun, ABD nüfusunun büyük bir bölümünün düşük düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olması olabilir. Daha spesifik olarak, burada sunulan sonuçlar, finansal açıdan daha az okuryazar olanların, emeklilik planlaması gibi önerilen finansal uygulamalara katılma olasılığının daha düşük olabileceğini göstermektedir.

Genel olarak, alıcılar finansal bilgisizlik nedeniyle finansal karar alma süreçlerini kolaylaştırmayı ihmal ederler ve bu çekişme, bütçe hesaplamaları yapması beklenen temel parasal fikirler ve yetenekler hakkındaki birçok bireysel bilgi eksikliğiyle mücadele eder ve bu da optimal olmayan finansal kararlar almanın bir nedeni olabilir. Her ne kadar bireylerin huysuz olabileceği gibi başka nedenlerin de olduğu sonucunu çıkarabilirsek de, bu da onların şimdiki zevki gelecekteki daha yüksek yerleşim yerlerine tercih ettikleri anlamına geliyor.

Başarılı bir temel liderlik için, bir adamın her alternatifin sonucunu değerlendirme kapasitesine sahip olması ve bunların her birinin ışığında, o spesifik durum için hangi seçimin en iyi olduğunu anlaması gerekir. Yani erişilebilir seçenekler arasından meşru bir karar seçmenin düşünme biçimi olduğunu söyleyebiliriz.

"Finansal okuryazarlık ve sabırsızlık, emeklilik servetini ve yatırım davranışlarını nasıl şekillendirir" (Justine ve ark., 2011), finansal okuryazarlığı genişleme, şiddetlenme ve girişim getirileri gibi temel fikirleri kavrama kapasitesi olarak ölçtüler ve huysuzluğu, gelecekteki toparlanmaya karşı mevcut tatmine yönelik eğilimler uyandırmayı amaçlayan bir saptırma kullanarak ölçüyorlar ve bunu bitirme kapasitesine sahipler ve isteklilik

ölçüsünün, katılımcıların öz- ayrıntılı emeklilik tasarrufu ve refah spekülasyonlarını açık bir şekilde tahmin ettiğini buldular.

Finansal okuryazarlık aynı zamanda daha fazla emeklilik tasarrufuyla da bağlantılıdır, ancak spekülasyon verilerinin kuşatılmasındaki duygusallıkla daha az bağlantılıdır. İlerleyen çalışmalarda, huysuzluğun ve bütçe eğitiminin gerçek tasarruf, yıllık gelir tahsilatları ve refah ve refah bilenmesine olan ilgi üzerindeki etkisini tahmin ediyorlardı.

1.11.2. Finansal okuryazarlık ile tasarruf arasındaki ilişki

"Finansal Okuryazarlığın Bireysel Tasarruf Üzerindeki Etkisi: Malezya Bağlamında Keşifsel Bir Çalışma" (Mahdzan ve Tabiani 2013), bu çalışma finansal okuryazarlığın bireysel tasarrufun kritik bir belirleyicisi olduğunu göstermiştir. İnsanların kredi ücreti, genişleme oranı, oran hesaplaması, hisse senetleri ve birim tröstler hakkında bilgi/hesaplama gibi temel ve ileri düzey finansal konuları öğrenmesi olarak nitelendirilen finansal okuryazarlığın, sahip olma olasılığı ile kesin olarak tanımlandığı gözlemlenmiştir.

Hsiao ve ark., (2016) ayrıca finansal okuryazarlığın ve tasarruf davranışının emeklilik planlamasını nasıl etkilediğini inceleyerek, farklı özelliklere sahip katılımcılar arasındaki emeklilik planlamasındaki farklılığı analiz etmişlerdir. Üç yıllık Ulusal Finansal Okuryazarlık Araştırması'nda 40 yaş üstü 3.365 katılımcının ampirik bulgularına göre, finansal okuryazarlık ile emeklilik planlaması arasında güçlü, pozitif bir ilişki buluyorlar; Mali açıdan daha bilgili olan kişilerin emeklilik planı yapma olasılıkları daha yüksektir. Ayrıca tasarruf davranışı ile emeklilik planlaması arasında güçlü ve pozitif bir ilişki buluyorlar; Daha güçlü tasarruf alışkanlıklarına sahip olanların emeklilik planı yapma olasılıkları daha yüksektir. Çoğu spesifikasyonda, emeklilik planlamasını açıklamada finansal okuryazarlıktan ziyade tasarruf alışkanlıklarının daha güçlü bir rol oynadığını düşünüyorlar. Kişisel özellikleri dikkate alırken kadınların ve ortalama yıllık gelir olarak sınıflandırılan hanelerin emeklilik planlamasına daha aktif katılım gösterdiğini bulmuşlardır.

Bu bağlamda Lusardi ve Mitchell (2007) tarafından yapılan incelemede parayla ilgili yeterliliğin bireysel tasarrufta hayati bir belirleyici olduğu ortaya konmuştur. İnsanların kredi ücreti, genişleme oranı, oran hesaplaması, hisse senetleri ve birim tröstler hakkında öğrenme/hesaplama gibi temel ve ileri düzey parayla ilgili konulardaki bilgileri olarak nitelendirilen parasal yeterliliğin, olasılık ile kesin olarak tanımlandığı gözlemlenmiştir.

İnsanlar arasında yapıcı hoşgörüyü sahip olmak. Bu sonuç, bu keşifsel araştırmadan elde edilen başlangıç bulgusuna rağmen, eğer yönetim aile birimleri arasında tasarruf sağlamayı planlıyorsa, finansal konulara ilişkin temel öğretici projeler yoluyla parasal yeterliliği geliştirme çabalarını genişletmesi gerektiğini tavsiye etmektedir.

1.11.3. Finansal okuryazarlık, emeklilik ve hane halkı davranışı

Öncelikle bazı hanelerin emekliliğe diğerlerinden daha iyi hazırlandıklarını ve doğal olarak bu konunun arkasında bazı nedenlerin bulunduğunu belirtmek gerekir.

Zenginlik birikimi ile bütçe yeterliliği arasındaki bağlantı, esas olarak halktaki finansal öğrenme (bilgi) düzeylerine ilişkin veri eksikliği nedeniyle, önemli ölçüde daha az dikkate alınmıştır. Her halükarda, son zamanlarda parayla ilgili yeterliliğin değerlendirilmesi ve bunun aile davranışları üzerindeki sonuçları konusunda başarılı bir araştırma yapılıyor.

Öte yandan, finansal okuryazarlık ile hane halkı davranışı arasındaki ilişki de önemlidir, çünkü insanlara giderek finansal okuryazarlıkları ve emeklilik planlamalarının sorumluluğunu üstlenmeleri için yaklaşmaktadır. Ancak analistler insanların emeklilik için yeterince para ayırmadıklarını keşfetti.

1.11.4. Finansal okuryazarlığın krediye etkisi

Klapper, ve ark., (2015) göre kredi, zengin ülkelerde fakir ülkelere göre daha tipiktir. Yükselen sahnedeki çok sayıda borçlu, ailelerine ve arkadaşlarına veya rehin dükkanları ve mağaza kredileri gibi sıradan bankalar aracılığıyla avanslara tabidir. Resmi krediye erişim genellikle mali açıdan daha becerikli olma eğiliminde olan zengin ve başarılı kişilere bağlıdır. Büyük gelişmiş ekonomilerde yetişkinlerin yüzde 51'i kredi kartı kullanırken, gelişmekte olan büyük ekonomilerde yetişkinlerin yalnızca yüzde 11'i kredi kartı kullanıyor. Yetişkinlerden küçük bir teklif parayla ilgili resmi bir kuruluştan geliyor. Gelişmekte olan büyük ekonomilerde Vize kullanan veya mali kuruluştan yararlanan yetişkinlerin yüzde elli üçü mali açıdan yeterli olup, bu ekonomilerdeki normal bütçe eğitim oranından önemli ölçüde yüksektir.

1.11.5. Finansal okuryazarlık için önemli olan becerileri uygulanması

Bireyler, finansal okuryazarlık becerilerinin gelişimini önemli tüm becerilerle bütünleştirmenin faydasını görürler çünkü bu, kişisel finans hakkında bilgi sahibi olduklarında ihtiyaç duyacakları becerileri güçlendirir. Finansal okuryazarlığın anahtarı, bilinçli ve bilinçli kararlar verme, kişisel değerler ve isteklerle uyumlu eylemler planlama ve finansal sistemlerde güven ve yeterlilikle gezinme kapasitesini artıran temel becerileri uygulama yeteneğidir. Bu becerilere örnekler aşağıda açıklanmıştır (Hsiao, Lin, Dambaravdan 2016):

Eleştirel düşünce: Finansal okuryazarlığın temelinde, eylemlerin potansiyel sonuçları ve eylemlerin kişisel değerler, istekler ve koşullarla nasıl uyumlu olduğu hakkında eleştirel düşünme yeteneği yatmaktadır.

Problem çözme: Bir hanede parayı yönetmek, problem çözme ve karar verme becerilerinin düzenli olarak uygulanmasını gerektirir. Gerçek dünya sorunlarıyla karşı karşıya kalan bireyler, korunaklı bir ortamda rehberli uygulama yapma fırsatlarına sahip olur; böylece ellerindeki soruna başarılı bir sonuç elde etmek için gerçekçi kriterleri belirlerler, geçerli çözümleri fark ederken güvenilir kaynakları ararlar ve analiz ederler ve gerçek ya da güncel çözümler üzerinde düşünürler. Kararlaştırılan çözümün potansiyel sonuçları. Sınıf uygulaması, uygun fiyatlı ve güvenilir ulaşım çözümlerine karar vermek gibi karmaşık olmayan konuları veya birincil gelir sahibi bir kişi iş kaybı veya işten çıkarılma ile karşı karşıya kaldığında, hedeflerin önceliklendirilmesini ve sınırlı ev kaynaklarının kullanımını içeren daha karmaşık sorunları içerebilir (Lusardi ve Mitchell, 2007).

İletişim: Çok kişilik hanelerde mali konuların sıklıkla ele alınması gerekir. Özellikle fikir birliğine varmayı amaçlayan yüz yüze görüşmeler sırasında, yanlış yorumlanma riskini azaltmak için sözlü olmayan ipuçlarının sözlü dille eşleşmesi gerekir. İhtiyaçları ve beklentileri açık ve net bir şekilde iletme, bilgi toplamak için etkili sorular sorma ve anlamak için dinleme (veya yanıtları okuma) yeteneği, ister şahsen, ister telefonla, ister çevrimiçi yollarla olsun, neredeyse her tür ticari işlemde geçerlidir. Sınıfta yapılabilecekler örnek olarak maaş artışı, iş görevlerinde değişiklik veya kötü müşteri deneyiminin çözümü için pazarlık yapma pratiği yapmak verilebilir (Hsiao, Lin, Dambaravdan 2016):

Bilginin işlenmesi ve analiz edilmesi. Bilgili tüketiciler, süreçlerden haberdar olmak ve bilgiyi karar vermede kullanmak için ilgili bilgileri güvenilir kaynaklardan toplar. Bireylere, kişisel mülklere gelen dolu hasarı ve ilgili sigorta poliçesinin hüküm ve

koşullarına ilişkin sonuçları anlama ihtiyacı hakkında bir vaka çalışması sunmak, kiracıların veya ev sahiplerinin dikkate alması gereken gerçekçi bir örnek sağlar. Bireyler, onarımların tamamlanması için gereken masraflardan ve gerekli çalışmalardan hangi tarafların sorumlu olduğunu belirleyebilirler.

Öz farkındalık: Finansal planlama kişisel değerlerin, amaçların ve koşulların farkında olmayı içerir. Gerçekliğin ve kişisel alışkanlıkların kişinin kişisel tercihleri ve durumuyla nasıl uyumlu olduğunu düşünmek, işe yarayan şeylerden yararlanma ve ilerlemeyi engelleyen şeyleri değiştirme fırsatları sağlar. Bir grup projesinin önkoşul etkinliği olarak, kişisel bir para öyküsü yazmak buna bir örnek teşkil etmektedir. Büyük bir harcama veya aylık harcama planının planlanmasıyla ilgili iki kişilik bir sahte aktivite sırasında, ortaklar birbirlerinin para hikayelerini okuyabilir. Benzerliklerin ve farklılıkların farkında olarak, her iki taraf için de kabul edilebilir bir şekilde hedefi gerçekleştiren bir harcama planı oluştururlar (Lusardi ve Mitchell, 2007).

Uyumluluk ve öğrenmeye isteklilik: Bireyler yaşamları boyunca benzer türde finansal kararlarla karşılaşır. Hanehalkı üyelerinin sayısındaki değişiklik, işe başlama veya işten ayrılma veya emeklilik gibi koşullardaki ve eğilimlerdeki değişikliklerin tümü, harcama planlarının, sigorta kapsamının ve diğer para yönetimi sistemlerinin ayarlanması ihtiyacını doğurur. Bireylere işten çıkarmalar veya işyerlerinin kapanmasıyla ilgili gerçek veya sahte bir senaryo verilebilir ve daha sonra kişisel harcama planlarının ayarlanması ve iş aramaları ve eğitim fırsatları hakkında bilgi toplanması da dahil olmak üzere değişime hazırlanmak için bir plan uygulayabilir veya önerilebilir ((Lusardi, ve Mitchell, 2007).

1.12. Literatür İncelemesi

Chen ve Volpe (1998) üniversite öğrencilerine finansal okuryazarlık anketleri uygulamışlardır. Çalışmada finansal bilgi düzeylerinin finansal kararları nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin kişisel finansal bilgilerinin yeterli olmadığı ortaya çıktı. Yeterli düzeyde bilgi sahibi olmayan öğrencilerin finansal kararlar alırken yanlış kararlar alma eğiliminde oldukları da görülmektedir. Araştırma ayrıca kadınların finansal okuryazarlığının erkeklere göre düşük olduğunu gösterdi.

Beal ve Delpachitra (2003) Avustralyalı üniversite öğrencilerini analiz etti. Araştırma finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olmadığını gösterdi. Bu okullarda finansal eğitimin yetersiz olduğunu öne sürüyorlar. Ayrıca gelir düzeyi ve iş tecrübesi yüksek olan

öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır.

Sabri ve Macdonald (2010) Malezya'da üniversite öğrencilerinin tasarruf davranışları ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Tasarrufların finansal bilgiyle pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir.

Japelli ve Padula (2011), 39 ülkede finansal okuryazarlık ile ulusal tasarruflar ve servet birikimi arasındaki ilişkiyi karşılaştırmalı analizle incelemiştir. Araştırmada değişkenler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla ulusal tasarruf düzeyi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

Ansong ve Gyensare (2012) Gana'da analiz yaptı. Çalışma, belirli demografik değişkenler ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi inceledi. Araştırmaya göre iş tecrübesi daha fazla olan ve yaşı nispeten daha büyük olan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkıyor. Öte yandan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkili olduğu ve ebeveynlerin finansal eğitime önem vermesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Krizek ve Hradil (2012) Çek Cumhuriyeti'ndeki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlığını araştırmışlardır. Araştırmada doğru cevap oranı %56 oldu. Çalışma, kredi kartı kullanımının doğru cevaplamayla ilişkili olduğunu gösterdi.

Beckman (2013) Romanya'daki katılımcıların finansal okuryazarlığı ile tasarrufları arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Eğitim düzeyi düşük olan bireylerin finansal okuryazarlık ile ilgili sorularda en kötü performansı gösterdiği gözlemlendi. Literatürde görüldüğü gibi kadın katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyi erkek katılımcılara göre daha düşüktü. Ayrıca finansal okuryazar sayılabilecek bireylerin emeklilik fonlarına yatırım yapma olasılıkları daha yüksekti. Finansal eğitimin önemini ortaya koyan sonuçlarla benzer çalışmalar yapılmıştır.

Cameron ve ark. (2014) Yeni Zelanda'daki lise öğrencileriyle çalışmıştır. Maddi durumu iyi olan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi düşüktür. Ayrıca matematik ve gramer seviyesinin finansal okuryazarlıkla ilişkili olduğu tespit edildi. Araştırmada genç nüfusun toplumda doğru finansal kararlara yönlendirilmesi için finansal eğitim verilmesi gerektiği belirtildi.

Finansal okuryazarlık ve finansal eğitim üzerine yapılan bir diğer çalışma Dorjana ve Shkelqim'e (2016) aittir. Arnavutluk'ta sekiz üniversitede çalıştılar. Yapılan çalışmalarda üniversitede finans dersi alan öğrencilerin finansal bilgilerinin bu konularda ders

almayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Rasoaisi ve Kalebe (2015) Lesotho Ulusal Üniversitesi'ndeki öğrencilerle çalışmıştır. Araştırmada ekonomi ve işletme eğitimi alan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin bu alanda eğitim almayanlara göre yüksek olduğu gözlemlendi. Golemac ve Zrinka (2015) sadece ekonomi öğrencileriyle ekonomi eğitimi almıştır. Bu çalışma Hırvatistan'daki Dubrovnik Üniversitesi'nin ekonomi birinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırmada daha önce ekonomi dersi almış öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmada finansal eğitimin finansal bilginin gelişimine katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Bucher-Koenen ve Lusardi (2011) Almanya'da finansal okuryazarlığı ölçmüşler ve ayrıca finansal okuryazarlığın yaşa, cinsiyete, eğitime ve yaşanılan yere göre farklılık gösterip göstermediğini kontrol etmişlerdir. Finansal okuryazarlık ile yaş arasında, yaşla birlikte bir noktaya kadar artan ve daha sonra azalan tümsek şeklinde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Kadınların erkeklerden önemli ölçüde daha kötü puan alması ilginçtir. Eğitim söz konusu olduğunda, eğitim ile finansal okuryazarlık puanı arasında yüksek bir korelasyon belirlenmiştir.

Agarwal ve ark. (2015) finansal okuryazarlık ve finansal davranışa ilişkin değerli sonuçlar bulmak amacıyla Hindistan'da bir araştırma gerçekleştirdiler. Agarwal ve ark. (2015) katılımcıların finansal okuryazarlığını ölçmek için yukarıda verilen üç temel finansal okuryazarlık sorusunu kullanmıştır. Araştırmanın sonuçları, tüm soruları yanıtlama olasılığı ile eğitim düzeyi, yatırımcının saldırganlığı, evli olmak ve erkek olmak arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koyuyor.

Etkileyen bir faktör olarak yaşın finansal okuryazarlık ile pozitif (Bashir ve ark. 2013) veya kambur şekilli (Bucher-Koenen ve Lusardi 2011) bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Bu bulguların yanı sıra Agarwal ve ark. (2015) bir ilişkiye işaret etmemiştir. Lusardi ve ark.'nın daha derin görünümlü analizini araştırmak. (2010) faydalı olabilir. Lusardi ve ark. (2010) genç nüfusun finansal okuryazarlığını etkileyen faktörleri analiz etmek için genç Amerikalılar üzerinde çalışmıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında kadınların erkeklerden daha kötü puan aldığı görüldü. Etnik köken açısından bakıldığında, beyaz katılımcıların her üç finansal okuryazarlık sorusunu da yanıtlama olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca bilişsel yeteneğin finansal okuryazarlık üzerinde kayda değer bir etkisi olduğunu buldular. Gençlerin finansal okuryazarlığında aile özellikleri de önemli rol oynuyor. Lusardi ve arkadaşlarına göre (2010) ailenin eğitimi, zenginliği ve

finansal gelişmişliği genç katılımcıların finansal okuryazarlığı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Annesi üniversite mezunu olan katılımcıların diğer katılımcılara göre daha yüksek puan aldıklarının altını çizmek gerekir. Ayrıca aileleri hisse senedi veya emeklilik birikimine sahip olan ve finansal açıdan gelişmiş ailelere sahip olan katılımcılar da daha iyi puan aldı.

Amerikalı üniversite öğrencilerini hedef alan bir başka araştırma da genç nüfusta finansal okuryazarlığı etkileyen faktörler hakkında bilgi veriyor. Chen ve Volpe (2002) de Lusardi ve diğerleri gibi finansal okuryazarlık perspektifinden cinsiyet farkı bulmaktadır. (2010). Bulgular, erkek katılımcıların finansal okuryazarlık konusunda kadınlara göre daha iyi puan aldığını gösterdi. Kız üniversite öğrencilerinin finansal konularda daha az hevesli olduklarını gösterdi. Ayrıca finansal bilginin kaynağı resmi kanallardan ziyade gayri resmi kanallar gibi görünüyordu. Ankete katılanların %70'i finansal bilgilerinin kaynağını aileleri olarak yanıtladı.

Ergün ve diğerleri (2014) Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İşletme Bilimleri Bölümünde bir çalışma yürütmüştür. Araştırmada demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Literatürde finansal okuryazarlık düzeyinin cinsiyete göre değiştiği görülmektedir. Erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri kız öğrencilere göre daha yüksekti. Araştırmada faiz, enflasyon ve borsaya ilişkin soruların yarısına doğru yanıt verildi. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile ebeveynlerinin eğitim düzeyleri arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Ayrıca işletme bölümü öğrencileriyle yapılan araştırmada sınıf düzeyi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Kılıç ve ark. (2015) Gaziantep Üniversitesi'nde farklı fakültelerdeki öğrencilerle gerçekleştirilen çalışmalar üzerinde çalışmıştır. Araştırmaya göre üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıktı. Genel olarak üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu görüldü. Araştırmada öğrencilerin bireysel bankacılık alanında daha başarılı olduğu, en başarısız alanın ise yatırım alanında olduğu görüldü. Literatürle desteklenen bir diğer sonuç ise erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olmasıdır. Literatürü destekleyen bir diğer sonuç ise fakülteler arasındaki finansal okuryazarlık düzeyidir. Bu sonuca göre İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi en başarılı fakülte oldu. Böylece finansal okuryazarlık için finansal eğitimin önemi anlaşıldı. En başarısız fakültenin ise mimarlık olduğu görüldü. Finansal okuryazarlığın günlük yaşamın bir parçası olması finansal

okuryazarlık düzeyini artırmaktadır. Örneğin çalışmada kredi kartı ve internet bankacılığı kullanan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bayram (2015), Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ve Porsuk Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerinde bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına göre finansal eğitim alan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin Porsuk Meslek Yüksekokulu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Finansal eğitim ile finansal okuryazarlık arasında bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Mevsim'e (2015) göre finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre incelendiğinde, erkeklerin finansal okuryazarlık düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca araştırmaya göre finans dersi alan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile ilişkili bulunmuştur. Finansal eğitime önem verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bir diğer konu ise kredi kartı kullanan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olmasıdır. İnternet bankacılığı kullanan öğrencilerin finansal okuryazarlığının da yüksek olduğu görüldü. Finansal eğitim ile finansal kararlar arasında pozitif bir ilişki vardır.

Alkaya ve Yağlı (2015) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde bir çalışma yürütmüştür. Ankette öğrencilerin finansal bilgileri, finansal tutumları ve finansal davranışlarına ilişkin sorular yer aldı. Araştırma sonuçlarına göre finansal tutum ile finansal davranış arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ancak öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Cihangir ve Ergin (2015), Osmaniye'de yaşayan nüfusun demografik özelliklerini ve finansal okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Çalışma OECD'nin kullandığı anket ile gerçekleştirilmiştir. Türkiye sonuçları OECD sonuçlarıyla karşılaştırıldı. Finansal okuryazarlığı temel düzeyde ölçmek amacıyla farklı ülkelerde de OECD araştırması uygulanmıştır. Araştırmaya göre katılımcıların büyük çoğunluğu faiz oranı konusunda bilgi sahibi. Araştırmada katılımcıların basit bölme işlemi konusunda daha doğru yanıtlara sahip oldukları görüldü. Katılımcılar ayrıca basit faiz hesaplaması, enflasyon bilgisi ve bileşik faiz hesaplamalarına ilişkin soruların yarısından fazlasını doğru yanıtladılar. Risk ve getiri konusunda doğru cevap verme oranı yarı yarıya oldu. Araştırma sonuçlarına göre bireylerin finansal ürünler ve finansal piyasalar hakkında düşük düzeyde bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Altın, döviz ve vadeli mevduat gibi yüksek bilinirliğe sahip finansal ürünler dışında diğer finansal ürünlere ilişkin bilgi düzeyi düşüktür. Bireyler ayrıca risk konusunu maddi kayıp olarak değerlendirmiş ve maddi kazanç konusunu tanımamışlardır. Bu açıdan

bakıldığında finansal karar alma ve yatırımları yönetme konusunda bir eksiklik olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan finansal okuryazarlık düzeylerinin bireylerin eğitim düzeyine ve meslek gruplarına göre farklı etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk ve Demir (2015), Süleyman Demirel Üniversitesi'nde akademik çalışanların finansal okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya göre akademisyenlerin büyük çoğunluğuna aileleri tarafından para yönetimi eğitimi verildi. Öte yandan katılımcıların yarısı bütçe ve mali plan yapmamıştı. Bir diğer sonuç ise finansal okuryazarlık ile gelir düzeyi arasında herhangi bir ilişkinin olmamasıdır.

Sezici ve Çelikkol (2016) finansal okuryazarlık ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Çalışma Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ve Edebiyat Fakültesi Mühendislik Fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirildi. Araştırmaya göre sosyal desteğin girişimcilik tutumu ile finansal okuryazarlığın girişimcilik eğilimi arasında pozitif bir ilişki vardır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmada veri kaynağı olarak anket kullanılacak, Kılıç vd. (2015)'nin ‘‘Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma’’ isimli çalışmalarında kullanmış oldukları anket formundan faydalanılmıştır. Araştırmanın amacı anket formunda yazılı olarak belirtilecektir. Ayrıca anket uygulanacak kişilere sözlü olarak bahsedilecektir. Örneklem Elazığ İli Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren deri ürünleri üretimi yapan bir firmada rastgele seçilimle belirlenecektir. SPSS 25.0 paket programıyla yapılan anketler ayrı ayrı değerlendirilecek ve sonuçlar karşılaştırılacaktır.

Tesadüfi örneklem yöntemi ile işletmede görev yapan personellere yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Anket uygulanmadan önce gerekli yerlerden izinler alınmış ve personellere tez çalışmasının amacı, önemi ve sonuçları hakkında bilgi verilmiştir. Anket cevaplarında personellerin ismi ya da tanınmaya yarayacak herhangi bir bilgiye yer verilmediği katılımcılara aktarılarak uygulama anketinin kendi bilgileri ile doğru bir şekilde cevaplanması talep edilmiştir. Araştırmada işletmede görev yapan personellerin Finansal ve mali okuryazarlık bilgisini ölçmek için işletme personellerin finansal ve mali tablo okuryazarlığını belirlemeye yönelik yapılan çalışmalardan esinlenerek toplam 46 soru ile yapılmıştır.

Çalışmamıza konu nicel araştırma, nicel veri toplama yöntemleri kullanarak işletme personellerin finansal ve mali tablo okuryazarlıkta, olayların olduğu şekilde ve gerçekleştiği alanda birbirini tamamlayıcı bir sürecin izlenmesine fırsat tanıyan bir araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı Elazığ ilinde faaliyet gösteren deri imalat sanayide faaliyet gösteren işletmelerin personellerinin kullanmış oldukları banka deneyimleri, çıkararak finansal okuryazarlık ve mali tablo okuryazarlıkları hakkında bilgiler edinmektir. Bu kapsamda personellerin var olan bilgilerinin korunması, güncel tutulabilmesi, eksiklerin tespiti ve bu eksiklerin giderilmesi için tedbirlerin alınmasına katkı sağlamaktır. Personeller arasında bu konuda farkındalık oluşturmak hedeflenmiş, böylelikle finansal ve mali tablo

okuryazarlığı konusunda bilinçlendirilen bireylerin tasarruf eğilimi sergileyerek birikimlerini büyük yatırımlara dönüştürebilecekleri düşünülmüştür. Çalışmamızın amacı, Elazığ organize sanayi bölgesinde bulunan işletme personelin finansal okuryazarlık ve mali tablo okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve bu personellere yatırımlarını değerlendirmek ve finansal alanda yapacaklara faaliyetlerde eksikliklerini belirleyip çözüm önerileri getirmektir.

Finansal okuryazarlık, finansal eğitim seviyesi, finansal tutum ve davranış biçimleri personellerin içinde bulunduğu toplumun finansal refah seviyesini belirlenmesindeki katkısı ve piyasaların etkin çalışması açısından önemli bir kavramdır. Aslında insanoğlunun varoluşundan itibaren alması gereken ekonomi eğitimi zorunlu eğitimin bir parçası haline gelmiştir. Finansal okuryazarlığın bilgi seviyesinin artırılması, makro düzeyde ekonomik sistemin işleyişi hakkında bilgi sahibi olmayı sağlamaktadır. Finansal okuryazarlık bilgisine sahip olan kullanıcılar uzun vadeli birikim ve yatırım planlarında yol gösterici rol almaktadır.

2.3. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın amacı doğrultusunda Elazığ ilinde faaliyet gösteren deri imalat sanayisinde faaliyet gösteren işletmede çalışan 640 personelden 357 çalışan rastgele seçim yöntemiyle seçilen çalışanlardan oluşmaktadır.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmaya dahil edilme kriterinde katılımcıların okuduğu anlama becerisine sahip olan en az lise mezunu, deri imalat sanayinde çalışan 18 yaş üstü çalışanlarla sınırlandırılmıştır.

Çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeyini ölçmeye yönelik ölçe anketinin çalışma amacına uygun güvenilirlikte olduğu, çalışanların samimi ve doğru olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

2.5. Araştırmada Veri Toplama Yöntemi

Demografik özellikleri tespit etmek için kullanılan sorular yazar tarafından belirlenmiştir. Anket soruları Elazığ organize sanayi bölgesinde Deri Ürünleri Fabrikasında Çalışan İşçilerin anket aracılığıyla finansal okuryazarlık düzeylerinin tespit edilmesine yönelik bir olarak uygulanmıştır.

Uygulama anketi toplam yedi bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde katılımcılar hakkında bilgi edinmek üzere başta, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, unvan gibi demografik özellikleri belirleyen sorular sorulmuştur.

Birinci bölümde demografik özellikleri belirlemeye yarayan sorular dışında katılımcıların kredi kartı kullanıp kullanmadıkları, bireysel emeklilik sistemini giriş yapıp yapmadığı ve son olarak internet bankacılığı kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur.

İkinci bölümde personellerinin temel ekonomik ve finans bilgilerinin ölçülmesi için anket soruları sorulmuştur. Bu bölümde “doğru”, “yanlış” ve “Fikrim yoktur” şeklinde yanıtlanacağı sorulardan oluşan Temel ve finans kavramları ile ilgili 8 adet soru sorulmuştur. Üçüncü bölümde personellerinin bireysel bankacılık bilgilerinin ölçülmesi için toplam altı sorudan oluşan anket soruları sorulmuştur. Dördüncü bölümde personellerinin emeklilik ve sigortacılık bilgilerinin ölçülmesi için anket soruları beş sorudan oluşan anket soruları sorulmuştur. Beşinci bölümde personellerinin yatırım bilgilerinin ölçülmesi için beş sorudan oluşan anket soruları sorulmuştur. Altıncı bölümde personellerinin vergi ve mevzuat bilgilerinin ölçülmesi için dört sorudan oluşan anket soruları sorulmuştur.

Yedinci ve son bölümde personellerinin mali tablolar hakkında genel ve özel bilgilerinin ölçülmesi ilişkin on sekiz sorudan oluşan anket soruları sorulmuştur.

2.6. Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşmaktadır.

H₂: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri eğitim durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.

H₃: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.

H4: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri çalışma statülerine göre anlamlı farklılaşmaktadır.

H5: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri internet bankacılığı kullanma durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.

H6: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri bireysel emeklilik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.

H7: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri kredi kartı kullanmalarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.

2.7. Normallik Analiz Sonuçları

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS paket programı kullanıldı. Kategorik ölçümler sayı ve yüzde olarak, sayısal ölçümler ise ortalama ve standart sapma olarak belirlendi. Sayısal ölçümlerin normal dağılım varsayımını sağlayıp sağlamadığı çarpıklık ve basıklık testi ile test edildi. Analiz sonucunda -1,5 ile +1,5 arasında yığılım gösterdiği çalışma verilerinin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Gruplar arasında sayısal ölçümlerin karşılaştırılmasında Bağımsız gruplarda t testi kullanıldı. İki'den fazla grubun genel karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanıldı. Gruplar arasında farklılık belirlemeye ilişkin Post Hoc LSD testi ile yapılmıştır. Güvenirlilik oranı 0.05 baz alınarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2.1. Finansal okuryazarlık ölçeği ve alt boyutları normallik analizi

	Skewness	Kurtosis
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	-0,153	-0,353
Bireysel Bankacılık	-0,390	-0,686
Emeklilik ve Sigortacılık	-0,440	-0,815
Yatırım	1,049	0,233
Vergi ve Mevzuat	-0,091	-0,479
Mali Tablolar Genel Bilgiler	0,607	-0,675
Mali Tablolar Özel Bilgiler	0,635	-1,047
Finansal okuryazarlar	-0,137	-0,812

3. BULGULAR

Bu bölümde Elazığ ili Deri ürünleri imalat sanayi işletme çalışanlarının tanımlayıcı özellikleri ve Finansal okuryazarlık bilgi düzeyi ve tanımlayıcı özelliklerinin finansal okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişki analizleri ve sonuçları verilmiştir.

3.1.Çalışanların Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

Tablo 3.1. Çalışanların demografik özellikleri

		n	%
Cinsiyetiniz	Erkek	75	21,0
	Kadın	282	79,0
	Toplam	357	100,0
Yaşınız	18-25	168	47,1
	25-35	105	29,4
	35-45	75	21,0
	45 ve üstü	9	2,5
	Toplam	357	100,0
Eğitim Durumu	Lise	213	59,7
	Önlisans	105	29,4
	Lisans	39	10,9
	Toplam	357	100,0
Kredi kartı kullanıyor musunuz?	Evet	189	52,9
	Hayır	168	47,1
	Toplam	357	100,0
Bireysel emeklilik istemine katılımınız var mı?	Evet	93	26,1
	Hayır	264	73,9
	Toplam	357	100,0
İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz	Evet	327	91,6
	Hayır	30	8,4
	Toplam	357	100,0

Elazığ ilinde Deri Ürünleri üzerine faaliyet gösteren işletmelerde çalışanlara ait bazı tanımlayıcı özellikler tablo 3.1’de gösterilmiştir. Sonuçlara göre çalışanların 75(%21)’i erkek, 282(%79.0)’ü kadınlardan oluşmaktadır. Çalışanların 168(%47.1)’i 18-25, 105(%29.4)’ü 25-35 yaş grubundadır. Çalışanların 213(%59.7)’si lise, 105(%29.4)’ü Önlisans, %10,9’ü lisans mezunudur. Çalışanların kredi kartı kullanma oranı %52.9’dür, İnternet bankacılığı kullanma oranı %91.6’dir. Çalışanların %26.1’i BES katılımının olduğu belirlenmiştir,

3.2. Anket Sorularına Verilen Cevapların Frekans Analiz Sonuçları

Tablo 3.2. Çalışanların temel düzeyde ekonomi ve finans sorularına vermiş oldukları cevapların dağılımı

		Verilen Yanıtlar	
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans		n	%
Enflasyon paranın satın alma gücünü azaltır	Doğru	294	82,4
	Yanlış	24	6,7
	Fikrim Yok	39	10,9
Türkiye’de enflasyon oranları %10’un altındadır.	Doğru	84	23,5
	Yanlış	204	57,1
	Fikrim Yok	69	19,3
Enflasyon oranı piyasadaki kredi faiz oranından yüksek ise kredi kullanmak avantajlıdır.	Doğru	126	35,3
	Yanlış	153	42,9
	Fikrim Yok	78	21,8
Bir evi kiralamak, ev satın almaya kıyasla finansal açıdan bütçenizi daha rahat kullanmanızı sağlar.	Doğru	153	42,9
	Yanlış	165	46,2
	Fikrim Yok	39	10,9
Borsalarda sadece hisse senedi alım-satımı yapılmaktadır.	Doğru	120	33,6
	Yanlış	99	27,7
	Fikrim Yok	138	38,7
Türkiye’deki menkul kıymetler borsasının adı Borsa İstanbul’dur.	Doğru	207	58,0
	Yanlış	36	10,1
	Fikrim Yok	114	31,9
Vadesiz mevduat hesabı faiz kazancı sağlar.	Doğru	132	37,0
	Yanlış	126	35,3
	Fikrim Yok	99	27,7
Ons, altın gibi kıymetli madenlerin ölçü birimidir.	Doğru	150	42,0
	Yanlış	63	17,6
	Fikrim Yok	144	40,3
	Toplam	357	100,0

Çalışanların Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans bilgi düzeyine ilişkin bulgulara göre katılımcıların bilgi düzeyinin ortalamasının altında kaldığı görülmüştür. “Enflasyon paranın satın alma gücünü azaltır” sorusunda %82.4 ile en yüksek düzeyde doğru yanıt verilmiştir. “Türkiye’de enflasyon oranları %10’un altındadır” ve “Türkiye’deki menkul kıymetler borsasının adı Borsa İstanbul’dur.” Sorularına %50’nin üstünde doğru yanıt vermişlerdir. Sorular en düşük oranda doğru yanıt verilen sorular ise “Vadesiz mevduat hesabı faiz kazancı sağlar (%35.3)”;“Borsalarda sadece hisse senedi alım-satımı yapılmaktadır. (%33.6)” ve “Enflasyon oranı piyasadaki kredi faiz oranından yüksek ise kredi kullanmak avantajlıdır. (%35.3)” sorulardır.

Tablo 3.3. Çalışanların bireysel bankacılık sorularına vermiş oldukları cevaplar

Bireysel Bankacılık		N	%
Tüm bankalar aynı işlem ücretleri ile çalışırlar.	Doğru	72	20,2
	Yanlış	240	67,2
	Fikrim Yok	45	12,6
Uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetlidir.	Doğru	219	61,3
	Yanlış	60	16,8
	Fikrim Yok	78	21,8
IBAN, uluslararası banka hesap numarasıdır.	Doğru	249	69,7
	Yanlış	69	19,3
	Fikrim Yok	39	10,9
EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır.	Doğru	264	73,9
	Yanlış	66	18,5
	Fikrim Yok	27	7,6
İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilmektedir.	Doğru	300	84,0
	Yanlış	30	8,4
	Fikrim Yok	27	7,6
İnternet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabilmektedir.	Doğru	186	52,1
	Yanlış	63	17,6
	Fikrim Yok	108	30,3
	Toplam	357	100,0

Çalışanların Bireysel Bankacılık bilgi düzeyine ilişkin bulgulara göre katılımcıların bilgi düzeyinin ortalamanın üstünde kaldığı görülmüştür. Bireysel Bankacılık boyutunda en yüksek oranda doğru yanıt verilen maddeler “EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır (%84)”; “İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilmektedir. (%73.9)” ve “IBAN, uluslararası banka hesap numarasıdır.(%69.7)” En düşük oranda doğru yanıt verilen maddeler “Tüm bankalar aynı işlem ücretleri ile çalışırlar.(%672.); “Uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetlidir. (%61.3); “İnternet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabilmektedir.(52.1)” maddeleridir.

Tablo 3.4. Çalışanların emeklilik ve sigortacılık sorularına vermiş oldukları cevaplar

Emeklilik ve Sigortacılık		n	%
Bireyin yaşı, araç kasko bedelinin belirlenmesinde önemli bir rol faktördür.	Doğru	195	54,6
	Yanlış	24	6,7
	Fikrim Yok	138	38,7
SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye’de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumudur.	Doğru	276	77,3
	Yanlış	57	16,0
	Fikrim Yok	24	6,7
Türkiye’de emeklilik yaşı herkes için 65’tir.	Doğru	117	32,8
	Yanlış	192	53,8
	Fikrim Yok	48	13,4
Bireysel emeklilik sistemi, aylık prim ödemeleri yapılan özel bir emeklilik sistemidir.	Doğru	234	65,5
	Yanlış	48	13,4
	Fikrim Yok	75	21,0
Bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanmak için 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi yapmak gerekmektedir.	Doğru	153	42,9
	Yanlış	48	13,4
	Fikrim Yok	156	43,7
	Toplam	357	100,0

Çalışanların Emeklilik ve Sigortacılık bilgi düzeyine ilişkin bulgulara göre katılımcıların bilgi düzeyinin ortalamanın üstünde kaldığı görülmüştür. Emeklilik ve Sigortacılık boyutunda en yüksek oranda doğru yanıt verilen maddeler “SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye’de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumudur. (%77.3)” ve “Bireysel emeklilik sistemi, aylık prim ödemeleri yapılan özel bir emeklilik sistemidir. (%65.5). En düşük oranda doğru yanıt verilen maddeler “Bireyin yaşı, araç kasko bedelinin belirlenmesinde önemli bir rol faktördür (%54.6); “Türkiye’de emeklilik yaşı herkes için 65’tir.(%53.8)” ve “Bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanmak için 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi yapmak gerekmektedir (%42.9).

Tablo 3.5. Çalışanların yatırım sorularına vermiş oldukları cevaplar

Yatırım		n	%
Bir şirketin tahvilini alırsanız o şirkete ortak olmuş olursunuz.	Doğru	105	29,4
	Yanlış	36	10,1
	Fikrim Yok	216	60,5
Hisse senetlerine yatırım yaptığınızda faiz kazancı elde edersiniz.	Doğru	147	41,2
	Yanlış	51	14,3
	Fikrim Yok	159	44,5
Hisse senedi yatırımı tahvil yatırımına kıyasla daha riskli bir yatırım türüdür.	Doğru	66	18,5
	Yanlış	63	17,6
	Fikrim Yok	228	63,9
Döviz, bir tasarruf aracıdır.	Doğru	231	64,7
	Yanlış	63	17,6
	Fikrim Yok	63	17,6
Risk düzeyleri aynı olan iki projeden A projesi B projesinden daha fazla getiri sağlamaktadır. Dolayısıyla iki proje arasından B projesi seçilmelidir.	Doğru	60	16,8
	Yanlış	111	31,1
	Fikrim Yok	186	52,1
	Toplam	357	100,0

Çalışanların Yatırım bilgi düzeyine ilişkin bulgulara göre katılımcıların bilgi düzeyinin ortalamanın altında kaldığı görülmüştür. Yatırım boyutunda en yüksek oranda doğru yanıt verilen maddeler “Döviz, bir tasarruf aracıdır (%64.7)”. En düşük oranda doğru yanıt verilen maddeler ise “ Bir şirketin tahvilini alırsanız o şirkete ortak olmuş olursunuz (%29.4)”; Hisse senetlerine yatırım yaptığınızda faiz kazancı elde edersiniz (%41.2)”; “Hisse senedi yatırımı tahvil yatırımına kıyasla daha riskli bir yatırım türüdür (%18.5)”; Risk düzeyleri aynı olan iki projeden A projesi B projesinden daha fazla getiri sağlamaktadır. Dolayısıyla iki proje arasından B projesi seçilmelidir (%31.1)” maddeleridir.

Tablo 3.6. Çalışanların vergi ve mevzuat sorularına vermiş oldukları cevaplar

Vergi ve Mevzuat		n	%
Türkiye’de KDV oranı bütün ürünlerde %20 olarak uygulanmaktadır.	Doğru	138	38,7
	Yanlış	90	25,2
	Fikrim Yok	129	36,1
Yeni bir iş kurmadan önce Sanayi ve Ticaret Odası'na kayıt yaptırmak gerekmektedir.	Doğru	195	54,6
	Yanlış	36	10,1
	Fikrim Yok	126	35,3
Her işyeri sahibi vergi dairesine kayıt yaptırmak zorundadır.	Doğru	243	68,1
	Yanlış	18	5,0
	Fikrim Yok	96	26,9
Bir "Vergi Yılı" 1 Ocak'ta başlayıp, 31 Aralık'ta sona erer.	Doğru	204	57,1
	Yanlış	18	5,0
	Fikrim Yok	135	37,8
	Toplam	357	100,0

Çalışanların Vergi ve Mevzuat bilgi düzeyine ilişkin bulgulara göre katılımcıların bilgi düzeyinin ortalama düzeyde kaldığı görülmüştür. Vergi ve Mevzuat boyutunda en yüksek oranda doğru yanıt verilen maddeler “Her işyeri sahibi vergi dairesine kayıt yaptırmak zorundadır (%68.1)”; “Bir "Vergi Yılı" 1 Ocak'ta başlayıp, 31 Aralık'ta sona erer (%57.1)” En düşük oranda doğru yanıt verilen maddeler ise “Türkiye’de KDV oranı bütün ürünlerde %20 olarak uygulanmaktadır (%25.2)”; “Yeni bir iş kurmadan önce Sanayi ve Ticaret Odası'na kayıt yaptırmak gerekmektedir (%41.2)” maddeleridir.

Tablo 3.7. Çalışanların mali tablolar genel bilgileri sorularına vermiş oldukları cevaplar

Mali Tablolar Genel Bilgiler		n	%
Bilanço, belirli bir tarihteki varlıkları, borçları ve öz sermayeyi gösterir.	Doğru	150	42,0
	Yanlış	33	9,2
	Fikrim Yok	174	48,7
Öz sermaye, Toplam varlıklarla borçlar arasındaki farktır.	Doğru	123	34,5
	Yanlış	45	12,6
	Fikrim Yok	189	52,9
Eğer bir bireyin öz sermaye hesabında 9.000 TL ve borç hesabında 8.000 TL varsa bu bireyin Toplam varlıkları 17.000 TL'dir.	Doğru	90	25,2
	Yanlış	87	24,4
	Fikrim Yok	180	50,4
Nakit sıkıntısı çeken bir şirket, kesinlikle zarar etmiştir.	Doğru	120	33,6
	Yanlış	57	16,0
	Fikrim Yok	180	50,4
Likidite, yakın bir gelecekte ödenmesi gereken finansal taahhütlerin yerine getirilmesinden sonra elde kalan nakit tutardır.	Doğru	72	20,2
	Yanlış	33	9,2
	Fikrim Yok	252	70,6
Bilançoda varlıklar likiditeye göre kaynaklar ise vade yapılarına göre sıralanır.	Doğru	84	23,5
	Yanlış	60	16,8
	Fikrim Yok	213	59,7
Temel mali tablolar bilanço ve gelir tablosudur.	Doğru	126	35,3
	Yanlış	45	12,6
	Fikrim Yok	186	52,1
İşletmenin ana faaliyet konusundaki mal ve hizmet satışlarından elde edilen net satış karıdır.	Doğru	138	38,7
	Yanlış	33	9,2
	Fikrim Yok	186	52,1
Gelir tablosu işletmenin bir faaliyet döneminde ki faaliyetlerinin sonucunu kar veya zarar olarak gösteren tablodur.	Doğru	117	32,8
	Yanlış	27	7,6
	Fikrim Yok	213	59,7
Proforma bilanço geçmişe dönük hazırlanan tahmini bir bilançodur.	Doğru	63	17,6
	Yanlış	36	10,1
	Fikrim Yok	258	72,3
	Toplam	357	100,0

Çalışanların *Mali Tablolar Genel Bilgiler* bilgi düzeyine ilişkin bulgulara göre katılımcıların bilgi düzeyinin düşük düzeyde kaldığı görülmüştür. *Mali Tablolar Genel Bilgiler* boyutunda en yüksek oranda doğru yanıt verilen maddeler “*Bilanço, belirli bir tarihteki varlıkları, borçları ve öz sermayeyi gösterir (%42.0)*” En düşük oranda doğru yanıt verilen maddeler ise “*Öz sermaye, Toplam varlıklarla borçlar arasındaki farktır (%34.5)*”; “*Eğer bir bireyin öz sermaye hesabında 9.000 TL ve borç hesabında 8.000 TL varsa bu bireyin Toplam varlıkları 17.000 TL'dir (%25.2)*”; “*Nakit sıkıntısı çeken bir şirket, kesinlikle zarar etmiştir. (%16)*”; “*Likidite, yakın bir gelecekte ödenmesi gereken finansal taahhütlerin yerine getirilmesinden sonra elde kalan nakit tutardır (%20.2)*” ; “*Bilançoda varlıklar*

likiditeye göre kaynaklar ise vade yapılarına göre sıralanır (%23.5)”; “Temel mali tablolar bilanço ve gelir tablosudur (%35.3)”; “İşletmenin ana faaliyet konusundaki mal ve hizmet satışlarından elde edilen net satış karıdır (%38.7)”; “Gelir tablosu işletmenin bir faaliyet döneminde ki faaliyetlerinin sonucunu kar veya zarar olarak gösteren tablodur (%32.8)” ve “Proforma bilanço geçmişe dönük hazırlanan tahmini bir bilançodur (%17.6)” maddeleridir.

Tablo 3.8. Çalışanların mali tablolar özel bilgiler sorularına vermiş oldukları cevaplar

Mali Tablolar Özel Bilgiler		n	%
	Doğru	87	24,4
Hazır değerdeki azalış stoklarda ki azalışı açıklayamaz.	Yanlış	36	10,1
	Fikrim Yok	234	65,5
	Doğru	135	37,8
Satışların maliyeti işletmenin dönem içindeki alışlarının maliyetidir.	Yanlış	42	11,8
	Fikrim Yok	180	50,4
	Doğru	108	30,3
Mali tablolar analizi ikiden fazla yıllar için yapılırsa başlangıç yıl baz yıl olarak alınır.	Yanlış	36	10,1
	Fikrim Yok	213	59,7
	Doğru	78	21,8
Bilançoda aktif ve pasif kalemler brüt tutarları ile kaydedilir.	Yanlış	33	9,2
	Fikrim Yok	246	68,9
	Doğru	78	21,8
Alacak devir hızı oranı alacakların tahsil yeteneğini gösteren orandır.	Yanlış	42	11,8
	Fikrim Yok	237	66,4
	Doğru	87	24,4
Dönen varlıklarla kısa vadeli borçların ödenmesi uygundur.	Yanlış	54	15,1
	Fikrim Yok	216	60,5
	Doğru	48	13,4
Temel mali tablolar enflasyondan etkilenmez.	Yanlış	72	20,2
	Fikrim Yok	237	66,4
	Doğru	117	32,8
Brüt kâr marjını etkileyen en önemli unsur satışların maliyetidir.	Yanlış	18	5,0
	Fikrim Yok	222	62,2
	Toplam	357	100,0

Çalışanların *Mali Tablolar Özel Bilgiler* bilgi düzeyine ilişkin bulgulara göre katılımcıların bilgi düzeyinin düşük düzeyde kaldığı görülmüştür. *Mali Tablolar Özel Bilgiler* boyutunda en yüksek oranda doğru yanıt verilen maddeler “*Satışların maliyeti işletmenin dönem içindeki alışlarının maliyetidir (%37.8)*” En düşük oranda doğru yanıt verilen maddeler ise “*Hazır değerdeki azalış stoklarda ki azalışı açıklayamaz (%24.4)*”; “*Mali tablolar analizi ikiden fazla yıllar için yapılırsa başlangıç yıl baz yıl olarak alınır*

(%30.3)”; “Bilançoda aktif ve pasif kalemler brüt tutarları ile kaydedilir.(%21.8)”; “Alacak devir hızı oranı alacakların tahsil yeteneğini gösteren orandır. (%21.8)”; “Dönen varlıklarla kısa vadeli borçların ödenmesi uygundur.(%24.4)”; “Temel mali tablolar enflasyondan etkilenmez. (%13.4)”; “Brüt kâr marjını etkileyen en önemli unsur satışların maliyetidir (%32.8)” dir.

3.3. Çalışanların Finansal Okuryazarlık İle Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Farklılık Analizlerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.9. Çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin ortalamaları

	N	x	ss	Med (Min-Max)	Alınabilecek Puan
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	357	3,8067	1,54853	4(0-7)	8
Bireysel Bankacılık	357	3,6050	1,36911	4(0-6)	6
Emeklilik ve Sigortacılık	357	2,4622	1,22330	3(0-4)	5
Yatırım	357	0,9160	1,08291	1(0-4)	5
Vergi ve Mevzuat	357	1,6050	1,00743	2(0-4)	4
Mali Tablolar Genel Bilgiler	357	3,0840	2,11168	3(0-8)	10
Mali Tablolar Özel Bilgiler	357	2,2773	1,44520	2(1-5)	8
Finansal okuryazarlar	357	17,7563	5,87506	19(3-29)	46

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyi puan ortalaması ($x=17.75$) ile düşük düzeyde bilgi düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=3.80$); Bireysel bankacılık boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=3.60$); Emeklilik ve Sigortacılık boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=2.46$) ile orta düzeyde kaldığı görülmüştür.

Vergi ve Mevzuat bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=1.60$); Mali Tablolar Genel Bilgiler boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=3.08$); Mali Tablolar özel Bilgiler boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=2.27$) ile düşük düzeyde kaldığı görülmüştür.

Tablo 3.10. Çalışanların cinsiyet değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t testi analizi

	Cinsiyetiniz	N	x	ss	t	p
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	Erkek	75	4,0400	1,92030	1,470	,142
	Kadın	282	3,7447	1,43124		
Bireysel Bankacılık	Erkek	75	3,6800	1,72548	,533	,594
	Kadın	282	3,5851	1,26048		
Emeklilik ve Sigortacılık	Erkek	75	2,2400	1,11307	-1,775	,077
	Kadın	282	2,5213	1,24616		
Yatırım	Erkek	75	1,1200	1,18504	1,842	,046
	Kadın	282	,8617	1,04967		
Vergi ve Mevzuat	Erkek	75	1,4400	,98968	-1,600	,111
	Kadın	282	1,6489	1,00929		
Mali Tablolar Genel Bilgiler	Erkek	75	3,3298	2,12453	4,371	,000
	Kadın	282	2,1600	1,79368		
Mali Tablolar Özel Bilgiler	Erkek	75	2,0400	1,37978	-1,604	,110
	Kadın	282	2,3404	1,45797		
Finansal Okuryazarlık	Erkek	75	18,031	5,9812	2,424*	,028
	Kadın	282	16,720	5,4579		

*p<0.05

Çalışanların Finansal okuryazarlık bilgi düzeyinin cinsiyete göre t testi analizi sonucunda erkeklerin puan ortalaması (x=18.01), erkeklerin puan ortalaması (x=16.72) olarak bulunmuştur bu sonuçlara göre erkeklerin finansal okur-yazarlık düzeyi, kadınlardan daha yüksek olduğu farkında istatistiki olarak anlamlı olarak belirlenmiştir. (t: 2.424; p<0.05). Katılımcıların “Yatırım” ve “Mali Tablolar Genel Bilgiler” boyutu bilgi düzeyinde erkeklerin bilgi düzeyinin kadın çalışanlardan daha yüksek olduğu ve farkın istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur (p>0.05).

Tablo 3.11. Çalışanların yaş değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin Anova testi analizi

		N	x	ss	V _{kay}	K _{top}	df	K _{kort}	F	p	Post Hoc LSD
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	¹ 18-25	168	3,7321	1,54561	G.Ara.	42,009	3	14,003	6,090	0,000*	1,2>4
	² 25-35	105	4,2857	1,32806	G.içi	811,655	353	2,299			
	³ 35-45	75	3,3600	1,44858	Top	853,664	356				
	⁴ 45-+	9	3,3333	3,04138							
	Toplam	357	3,8067	1,54853							
Bireysel Bankacılık	¹ 18-25	168	3,8929	1,23829	G.Ara.	122,691	3	40,897	26,508	0,000*	1,2>3,4
	² 25-35	105	3,8857	1,09469	G.içi	544,620	353	1,543			
	³ 35-45	75	2,8800	1,46084	Top	667,311	356				
	⁴ 45-+	9	1,0000	,86603							
	Toplam	357	3,6050	1,36911							
Emeklilik ve Sigortacılık	¹ 18-25	168	2,5357	1,24243	G.Ara.	17,777	3	5,926	4,062	0,007*	1,2>3,4
	² 25-35	105	2,6571	1,22340	G.içi	514,963	353	1,459			
	³ 35-45	75	2,0800	1,02351	Top	532,739	356				
	⁴ 45-+	9	2,0000	1,73205							
	Toplam	357	2,4622	1,22330							
Yatırım	¹ 18-25	168	,8036	1,09577	G.Ara.	16,447	3	5,482	4,826	0,003*	2>4
	² 25-35	105	1,2286	1,07647	G.içi	401,032	353	1,136			
	³ 35-45	75	,8000	1,02667	Top	417,479	356				
	⁴ 45-+	9	,3333	,50000							
	Toplam	357	,9160	1,08291							
Vergi ve Mevzuat	¹ 18-25	168	1,3929	,90266	G.Ara.	27,239	3	9,080	9,594	0,000*	2>4
	² 25-35	105	2,0000	1,04697	G.içi	334,071	353	,946			
	³ 35-45	75	1,6000	1,02667	Top	361,311	356				
	⁴ 45-+	9	1,0000	,86603							
	Toplam	357	1,6050	1,00743							
Mali Tablolar Genel Bilgiler	¹ 18-25	168	3,2321	2,15277	G.Ara.	144,824	3	48,275	11,812	0,000*	1,2>4
	² 25-35	105	3,6857	1,93308	G.içi	1442,655	353	4,087			
	³ 35-45	75	2,1600	1,94547	Top	1587,479	356				
	⁴ 45-+	9	1,0857	,3300							
	Toplam	357	3,0840	2,11168							
Mali Tablolar Özel Bilgiler	¹ 18-25	168	2,4286	1,36497	G.Ara.	27,009	3	9,003	4,435	0,004*	1,2>4
	² 25-35	105	2,3714	1,59481	G.içi	716,537	353	2,030			
	³ 35-45	75	1,9600	1,37978	Top	743,546	356				
	⁴ 45-+	9	1,0857	,3300							
	Toplam	357	2,2773	1,44520							
Finansal okuryazarlar	¹ 18-25	168	18,0179	5,34943	G.Ara.	1822,143	3	607,381	20,487	0,000*	1,2>4
	² 25-35	105	20,1143	5,08261	G.içi	10465,655	353	29,648			
	³ 35-45	75	14,8400	6,04497	Top	12287,798	356				
	⁴ 45-+	9	9,6667	6,08276							
	Toplam	357	17,7563	5,87506							

*p<0.05

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin yaşa göre Anova testi analizi sonucunda anlamlı farklılık belirlenmiştir. (F:20.487; p<0.05) gruplar arasındaki farklılığın kaynağını ilişkin yapılan Post hoc LSD testi sonucunda;18-24 ve 25-35 yaş grubu çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin 45-+ yaş grubuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyi alt boyutlarından “*Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans*” bilgi düzeyinde 18-24, 25-35 ve 35-45 yaş grubu çalışanların 45-+ yaşa grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. “*Bireysel Bankacılık*” ve “*Emeklilik ve Sigortacılık*” bilgi düzeyinde 18-24 ve 25-35 yaş grubu çalışanların 35-45 ve 45-+ yaşa

grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. “Yatırım” ve “Vergi ve Mevzuat” bilgi düzeyinde 25-35 yaş grubu çalışanların 45-+ yaşa grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. “Mali Tablolar genel Bilgiler” ve “Mali Tablolar Özel bilgiler” boyutunda 18-24 ve 25-35 yaş grubu çalışanların 45-+ yaşa grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 3.12. Çalışanların eğitim düzeyine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin anova testi analizi

		N	x	ss	V _{kay}	K _{top}	df	K _{ort}	F	p	Post Hoc LSD
Temel Düzeyde	¹ Lise	213	3,5352	1,54948	G.Ara.	60,687	2	30,343	13,546	0,000	3>1,2
	² Önlisans	105	3,9714	1,52830	G.içi	792,977	354	2,240			
	³ Lisans	39	4,8462	1,03970	Top	853,664	356				
	Toplam	357	3,8067	1,54853							
Bireysel Bankacılık	¹ Lise	213	3,4507	1,34363	G.Ara.	12,587	2	6,294	3,403	0,034	2,3>1
	² Önlisans	105	3,8286	1,28195	G.içi	654,724	354	1,850			
	³ Lisans	39	3,8462	1,63093	Top	667,311	356				
	Toplam	357	3,6050	1,36911							
Emeklilik ve Sigortacılık	¹ Lise	213	2,5211	1,16383	G.Ara.	2,077	2	1,038	,693	0,501	
	² Önlisans	105	2,4000	1,29793	G.içi	530,663	354	1,499			
	³ Lisans	39	2,3077	1,34074	Top	532,739	356				
	Toplam	357	2,4622	1,22330							
Yatırım	¹ Lise	213	,8873	1,05798	G.Ara.	23,524	2	11,762	10,569	0,000	3>1,2
	² Önlisans	105	,7143	,94781	G.içi	393,955	354	1,113			
	³ Lisans	39	1,6154	1,28995	Top	417,479	356				
	Toplam	357	,9160	1,08291							
Vergi ve Mevzuat	¹ Lise	213	1,5493	,96332	G.Ara.	9,752	2	4,876	4,910	0,008	3>1,2
	² Önlisans	105	1,5429	1,08334	G.içi	351,559	354	,993			
	³ Lisans	39	2,0769	,92863	Top	361,311	356				
	Toplam	357	1,6050	1,00743							
Mali Tablolar Genel Bilgiler	¹ Lise	213	2,8028	1,91533	G.Ara.	76,653	2	38,326	8,980	0,000	3>1,2
	² Önlisans	105	3,2000	2,23779	G.içi	1510,826	354	4,268			
	³ Lisans	39	4,3077	2,36369	Top	1587,479	356				
	Toplam	357	3,0840	2,11168							
Mali Tablolar Özel Bilgiler	¹ Lise	213	2,2958	1,45103	G.Ara.	30,266	2	15,133	7,510	0,001	3>1,2
	² Önlisans	105	1,9714	1,28195	G.içi	713,280	354	2,015			
	³ Lisans	39	3,0000	1,58944	Top	743,546	356				
	Toplam	357	2,2773	1,44520							
<i>Finansal okuryazarlık</i>	¹ Lise	213	17,0423	5,72343	G.Ara.	812,664	2	406,332	12,535	0,001	3>1,2
	² Önlisans	105	17,6286	5,84949	G.içi	11475,134	354	32,416			
	³ Lisans	39	22,0000	5,05756	Top	12287,798	356				
	Toplam	357	17,7563	5,87506							

*p<0.05

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin eğitim düzeyine göre Anova testi analizi sonucunda anlamlı farklılık belirlenmiştir. (F:12.535; p<0.05) gruplar arasındaki farklılığın kaynağını ilişkin yapılan Post hoc LSD testi sonucunda; lisans mezunu çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin lise ve Önlisans mezunu çalışanlara yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyi alt boyutlarından “*Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans*” bilgi düzeyinde Lisans mezunu çalışanların Lise ve Önlisans mezunu çalışanlara göre daha yüksek olduğu; “*Bireysel Bankacılık*” bilgi düzeyinde önlisans ve Lisans mezunu çalışanların Lise mezunu çalışanlara göre daha yüksek olduğu; “*Yatırım*” ; “*Vergi ve Mevzuat*”; “*Mali Tablolar Genel Bilgiler*”; *Mali Tablolar Özel Bilgiler*” bilgi düzeyinde Lisans mezunu çalışanların önlisans ve lise mezunu çalışanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.13. Çalışanların kredi kartı kullanma değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi analizi

	Kredi kartı kullanıyor musunuz?	N	x	ss	t	p
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	Evet	189	3,8095	1,54566	,036	0,971
	Hayır	168	3,8036	1,55636		
Bireysel Bankacılık	Evet	189	3,6032	1,46817	-,027	0,978
	Hayır	168	3,6071	1,25271		
Emeklilik ve Sigortacılık	Evet	189	2,6857	1,35382	-0,921	0,104
	Hayır	168	2,6607	1,02560		
Yatırım	Evet	189	0,8254	1,07989	-1,680	0,094
	Hayır	168	1,0179	1,08044		
Vergi ve Mevzuat	Evet	189	1,6190	1,01733	,2780	0,781
	Hayır	168	1,5893	,99898		
Mali Tablolar Genel Bilgiler	Evet	189	3,2222	2,19848	1,313	0,190
	Hayır	168	2,9286	2,00470		
Mali Tablolar Özel Bilgiler	Evet	189	2,3651	1,58082	1,218	0,224
	Hayır	168	2,1786	1,27303		
<i>Finansal okuryazarlık</i>	Evet	189	17,731	6,466	-0,089	0,929
	Hayır	168	17,782	5,145		

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin kredi kartı kullanma değişkenine göre t testi analizi sonucunda Kredi kartı kullanan çalışanların puan ortalaması ($x=17.73$), erkeklerin puan ortalaması ($x=17.78$) olarak bulunmuştur bu sonuçlara göre kredi kartı kullanımı ile finansal okur-yazarlık düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı olarak belirlenmemiştir ($t: -0.089$; $p>0.05$). Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutların da olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3.14. Çalışanların BES'a katılım değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi Analizi

	Bireysel emeklilik sistemine (BES) katılımınız var mı?	N	x	ss	t	p
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	Hayır	93	3,7742	1,56822	,235	0,814
	Evet	264	3,8182	1,54437		
Bireysel Bankacılık	Hayır	93	3,7097	1,40326	,857	,392
	Evet	264	3,5682	1,35766		
Emeklilik ve Sigortacılık	Hayır	93	2,3226	1,26114	1,281	0,201
	Evet	264	2,5114	1,20828		
Yatırım	Hayır	93	,3871	,83448	5,715	0,000
	Evet	264	1,1023	1,10001		
Vergi ve Mevzuat	Hayır	93	1,1290	,98053	5,513	0,000
	Evet	264	1,7727	,96392		
Mali Tablolar Genel Bilgiler	Hayır	93	2,5484	2,11884	2,873	0,004
	Evet	264	3,2727	2,08048		
Mali Tablolar Özel Bilgiler	Hayır	93	1,9677	1,18369	2,418	0,016
	Evet	264	2,3864	1,51368		
Finansal okuryazarlık	Hayır	93	15,838	5,840	3,726	0,001
	Evet	264	18,431	5,747		

*p<0.05

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin BES katılım değişkenine göre t testi analizi sonucunda BES'e katılan çalışanların puan ortalaması (x=18.431), BES'e katılımı olmayan çalışanların puan ortalaması (x=15.83) olarak bulunmuştur bu sonuçlara göre BES'e katılan çalışanların finansal okur-yazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu farkın istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmemiştir. (t:3.726; p<0.05). Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutlarından “*Yatırım*”; “*Vergi ve Mevzuat*”; *Mali Tablolar Genel Bilgiler*” ve “*Mali Tablolar Özel Bilgiler*” boyutlarında da BES'e katılımı olan katılımcıların bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0.05).

Tablo 3.15. Çalışanların internet bankacılığı kullanma değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi analizi

	İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz	N	x	ss	t	p
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	Hayır	327	3,7982	1,54550	-,344	0,731
	Evet	30	3,9000	1,60495		
Bireysel Bankacılık	Hayır	327	3,6330	1,34068	-1,276	0,203
	Evet	30	3,3000	1,64317		
Emeklilik ve Sigortacılık	Hayır	327	1,7000	1,51202	-3,626	0,000*
	Evet	30	2,5321	1,17151		
Yatırım	Hayır	327	,8899	1,08819	-1,504	0,134
	Evet	30	1,2000	,99655		
Vergi ve Mevzuat	Hayır	327	1,6055	,93025	,029	0,977
	Evet	30	1,6000	1,65258		
Mali Tablolar Genel Bilgiler	Hayır	327	3,0000	2,11480	-2,501	0,013*
	Evet	30	4,0000	1,87543		
Mali Tablolar Özel Bilgiler	Hayır	327	2,2294	1,39433	-2,079	0,038*
	Evet	30	2,8000	1,86437		
Finansal okuryazarlık	Hayır	327	17.688	5.779	-0,724	0,470
	Evet	30	18.500	6,902		

*p<0.05

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin internet bankacılığı kullanma değişkenine göre t testi analizi sonucunda İnternet bankacılığı kullanan çalışanların puan ortalaması (x=18.500), internet bankacılığı olmayan çalışanların puan ortalaması (x=17.68) olarak bulunmuştur bu sonuçlara göre internet bankacılığı kullanımının finansal okuryazarlık düzeyinde anlamlı farklılık oluşturmadığı belirlenmemiştir. (t:-0.724; p>0.05). Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutlarından “*Emeklilik ve Sigortacılık*”; “*Mali Tablolar Genel Bilgiler*” ve “*Mali Tablolar Özel Bilgiler*” boyutlarında da internet bankacılığı olan katılımcıların bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0.05).

Tablo 3.16. Çalışanların statü değişkenine göre finansal okuryazarlık bilgi düzeyine ilişkin t-testi Analizi

	Unvan	N	x	ss	t	p
Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	İşçi	327	3,6697	1,49265	-5,763	0,000*
	Büro Personeli	30	5,3000	1,36836		
Bireysel Bankacılık	İşçi	327	3,5505	1,34634	-2,505	0,013*
	Büro Personeli	30	4,2000	1,49482		
Emeklilik ve Sigortacılık	İşçi	327	2,4404	1,26125	-1,113	0,266
	Büro Personeli	30	2,7000	,65126		
Yatırım	İşçi	327	,8624	1,04618	-3,124	0,002*
	Büro Personeli	30	1,5000	1,30648		
Vergi ve Mevzuat	İşçi	327	1,6239	,99498	1,165	0,245
	Büro Personeli	30	1,4000	1,13259		
Mali Tablolar Genel Bilgiler	İşçi	327	3,1193	2,10488	1,041	0,299
	Büro Personeli	30	2,7000	2,18380		
Mali Tablolar Özel Bilgiler	İşçi	327	2,3211	1,42209	1,897	0,059
	Büro Personeli	30	1,8000	1,62735		
Finansal okuryazarlık	İşçi	327	17,581	5,9358	-2,0802	0,032*
	Büro Personeli	30	19,600	4,9242		

*p<0.05

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin çalışma statüsü değişkenine göre t testi analizi sonucunda işçi olarak çalışanların puan ortalaması (x=17.581), Büro çalışanlarının puan ortalaması (x=19.60) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre büro çalışanlarının finansal okur-yazarlığı işçi olarak çalışanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuş farkın istatistiki olarak anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmemiştir. (t:-2.080; p<0.05). Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutlarından “*Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans*”; “*Bireysel Bankacılık*” ve “*Yatırım*” alt boyutlarında da büro çalışanlarının finansal okur-yazarlığı işçi olarak çalışanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuş farkın istatistiki olarak anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmemiştir (p<0.05).

Oluşturulan çalışma hipotezlerin Kabul/Red tablosu çalışma sonuçlarına göre Tablo 3.18’de oluşturulmuştur. Bu tabloya göre

Tablo 3.17. Çalışma sonuçlarına göre hipotez RED/KABUL tablosu

Hipotez	KABUL /RED
H ₁ : Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşmaktadır.	RED
H ₂ : Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri eğitim durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.	KABUL
H ₃ : Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.	KABUL
H ₄ : Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri çalışma statülerine göre anlamlı farklılaşmaktadır.	KABUL
H ₅ : Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri internet bankacılığı kullanma durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.	RED
H ₆ : Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri bireysel emeklilik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.	KABUL
H ₇ : Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri kredi kartı kullanmalarına göre anlamlı farklılaşmaktadır.	RED

- H₁: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşmaktadır. Hipotezi RED,
- H₂: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri eğitim durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır. Hipotezi KABUL
- H₃: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır. Hipotezi KABUL,
- H₄: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri çalışma statülerine göre anlamlı farklılaşmaktadır. Hipotezi KABUL
- H₅: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri internet bankacılığı kullanma durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır. Hipotezi RED,
- H₆: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri bireysel emeklilik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılaşmaktadır. Hipotezi KABUL
- H₇: Çalışanların finansal ve mali tablo okuryazarlık bilgi düzeyleri kredi kartı kullanmalarına göre anlamlı farklılaşmaktadır. Hipotezi RED,
- olarak sonuçlanmıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Elazığ ilinde Deri Ürünleri üzerine faaliyet gösteren işletmelerde çalışanların %21'i erkek, %79.0'ü kadınlardan oluşmaktadır. Çalışanların %47.1'i 18-25, %29.4'ü 25-35 yaş grubundadır. Çalışanların %59.7'si lise, %29.4'ü Önlisans, %10,9'ü lisans mezunudur. Çalışanların kredi kartı kullanma oranı %52.9'dür, İnternet bankacılığı kullanma oranı %91.6'dir. Çalışanların %26.1'i BES katılımının olduğu belirlenmiştir,

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyi puan ortalaması ($x=17.75$) ile düşük düzeyde bilgi düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=3.80$); Bireysel bankacılık boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=3.60$); Emeklilik ve Sigortacılık boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=2.46$) ile orta düzeyde kaldığı görülmüştür. Vergi ve Mevzuat bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=1.60$); Mali Tablolar Genel Bilgiler boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=3.08$); Mali Tablolar özel Bilgiler boyutu bilgi düzeyinin ortalama puanı ($x=2.27$) ile düşük düzeyde kaldığı görülmüştür.

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin cinsiyete göre erkeklerin finansal okur-yazarlık düzeyi, kadınlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların “Yatırım” ve “Mali Tablolar Genel Bilgiler” boyutu bilgi düzeyinde erkeklerin bilgi düzeyinin kadın çalışanlardan daha yüksek olduğu ve farkın istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p>0.05$).

Uluslararası literatüründe de incelendiğinde cinsiyet, finansal okuryazarlığı etkileyen bir faktör olarak analiz edilen en popüler demografik özelliklerden biridir. Bu nedenle Türkiye'de cinsiyetin finansal okuryazarlığı etkileyip etkilemediğini araştıran çalışmaların bulunmaktadır. Sonuçlar dünya literatürüne benzerdir. Cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını destekleyen bulgular bulunmaktadır (Özdemir ve Temizel, 2018; Yücel ve Çiftçi, 2018; Boz, 2019; Çetiner ve Çilingirtürk, 2019; Karadeniz vd. 2019; Engin vd., 2020; Yılmaz ve Aslan, 2020;). Bu sonuçların yanı sıra diğer çalışmalarda da erkek katılımcıların finansal okuryazarlık açısından daha iyi puanlar aldıkları görülmüştür (Er vd., 2014; Selçuk ve Yılmaz, 2014; Şamiloğlu vd., 2016; Altan ve Biçer, 2017; Contuk, 2018; Durmuşkaya ve Kavas, 2018; Kıran. vd., 2018; Kocabıyık ve Teker, 2018; Tetik, 2019; Karakoç ve Yeşildağ, 2019; Eser ve Yiğiter, 2020; Öndes ve Arlı, 2020). Türkiye literatürü incelendiğinde kadın katılımcıların daha iyi puan aldığını destekleyen bir çalışmaya rastlanmaması ilginçtir ve altını çizmek gerekir.

Lusardi (2008) tarafından yapılan bir araştırma, bulguların düşük eğitimli, kadınlar, finansal okuryazarlığın düşük olduğunu belirlemiştir. ABD yapılan bazı çalışmalar finansal okuryazarlık konusunda cinsiyet farklılığının belirlemiştir. Bu çalışmalarda finansal okuryazarlık bilgi düzeyi erkekler lehine anlamlı bulunmuştur (Chen ve Volpe 2002, Lusardi 2008, Lusardi ve ark. 2010). Wagland ve Taylor'ın (2009)'in Avustralya'da yaptığı araştırmada ise cinsiyet ayrımına göre farklılık oluşturmamıştır. Chen ve Volpe'nin (2002) cinsiyete ilişkin sonucunu doğrulamaya çalışmışlardır ancak Üniversitesi öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışma, cinsiyetler arasında finansal okuryazarlık açısından anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Bu sonucu, cinsiyetler arasındaki fark özellikle genç vatandaşlar arasında finansal konulara duyulan ilgiden ve ailedeki finansal kararlardan da etkilenebildiğini belirtmiştir. Fonseca ve ark. (2012) erkeklerin finansal okuryazarlığının daha yüksek olmasının finansal karar almadaki rolleriyle ilgili olabileceğini vurgulamıştır.

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin yaşa göre;18-24 ve 25-35 yaş grubu çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin 45-+ yaş grubuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyi alt boyutlarından “*Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans*” bilgi düzeyinde 18-24, 25-35 ve 35-45 yaş grubu çalışanların 45-+ yaşa grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. “*Bireysel Bankacılık*” ve “*Emeklilik ve Sigortacılık*” bilgi düzeyinde 18-24 ve 25-35 yaş grubu çalışanların 35-45 ve 45-+ yaşa grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. “*Yatırım*” ve “*Vergi ve Mevzuat*” bilgi düzeyinde 25-35 yaş grubu çalışanların 45-+ yaşa grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. “Mali Tablolar genel Bilgiler” ve “Mali Tablolar Özel bilgiler” boyutunda 18-24 ve 25-35 yaş grubu çalışanların 45-+ yaşa grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Benzer bir durum yaş ilerledikçe de görülebilmektedir. Yaş ilerledikçe finansal okuryazarlığın arttığını vurgulayan çalışmalar mevcutken (Selçuk ve Yılmaz, 2014; Karaa ve Kuğu, 2016; Altan ve Biçer, 2017; Şahin ve Barış, 2017; Contuk,2018; Durmuşkaya ve Kavas, 2018; Yılmaz ve Aslan, 2020; Sünbül ve Buğan, 2021); diğer çalışmalarda yaş ile finansal okuryazarlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Kutukız ve Özden, 2018; Boz, 2019; Karadeniz vd., 2019). Yaş ve cinsiyet arasındaki benzerlik iki seçeneği gösteren çalışmaların bulunmasıdır: ilişki yok ya da finansal okuryazarlığın yaşla birlikte artması. Türkiye literatürü incelendiğinde yaş arttıkça finansal okuryazarlığın azaldığını gösteren bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yaş, eğitim ve cinsiyetin yanı sıra finansal okuryazarlığı etkileyen ve sıklıkla analiz edilen bir diğer faktör de gelirdir. Gelir araştırmasının ardındaki mantık, daha yüksek gelire sahip katılımcıların ekstra paralarını yatırmak için daha fazla fırsata sahip olmalarıdır. Dolayısıyla bu katılımcıların daha iyi yatırım yapabilmeleri için finansal konularda daha istekli olmaları gerekirdi. Bazı çalışmaların sonuçları da bu görüş doğrultusunda olup gelir arttıkça finansal okuryazarlığın arttığını gösterirken (Altan ve Biçer, 2017; Şahin ve Barış, 2017; Kutukız ve Özden, 2018; Bağcı ve Arabacı, 2019; Boz, 2019; Sünbül ve Buğan, 2021); gelir ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişki olmadığını vurgulayan başka çalışmalar da bulunmaktadır (Selçuk ve Yılmaz, 2014; Yücel ve Çiftçi, 2017).

Literatür araştırmalarında yaşın finansal okuryazarlığı etkileyen faktörler olabileceğini görebiliriz. Ayrıca eğitimin de finansal bilgiyi etkileyebilecek bir diğer faktör olduğu bulunmuştur. Finansal güce kavuşma yaşının belirli bir yaş olması bu farklılığı belirlemiştir. Orta genç yaş grubu olan 25-35 yaş grubu bireylerin finansal okuryazarlığının yatırım ve birik yapma eğilimlerinin yüksek olmasına bu sonuçları etkilemektedir. Yaş ile birlikte Finansal okuryazarlığı etkileyen faktörlerin yanı sıra finansal okuryazarlık da finansal refahı ve geliri etkileyebilir. Taft ve ark. (2013), finansal okuryazarlığın finansal refahın artmasına ve finansal kaygıların azalmasına yol açabileceğini vurgulayan kanıtlar buldu. Uluslararası literatürde finansal okuryazarlığı etkileme potansiyeli olan faktörler olarak yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir geniş çapta analiz edilmiştir. Türkiye'ye baktığımızda son beş yılda bilimsel çıktılarının artmaya başladığını görüyoruz. Scopus veri tabanını kullanarak “finansal okuryazarlık” da dahil olmak üzere bilimsel çıktılarının sayısını analiz ettiğimizde yaş ile finansal okuryazarlığın önce arttığı sonra azaldığını belirlemiştirler (scopus.com, 2021):

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin eğitim düzeyine göre; lisans mezunu çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin lise ve Önlisans mezunu çalışanlara yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyi alt boyutlarından “*Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans*” bilgi düzeyinde Lisans mezunu çalışanların Lise ve Önlisans mezunu çalışanlara göre daha yüksek olduğu; “*Bireysel Bankacılık*” bilgi düzeyinde önlisans ve Lisans mezunu çalışanların Lise mezunu çalışanlara göre daha yüksek olduğu; “*Yatırım*”; “*Vergi ve Mevzuat*”; “*Mali Tablolar Genel Bilgiler*”; *Mali Tablolar Özel Bilgiler*” bilgi düzeyinde Lisans mezunu çalışanların önlisans ve lise mezunu çalışanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Finansal okuryazarlığı etkileyen bir diğer faktör eğitim olabilir. Türkiye'deki çalışmalarda eğitimin etkisinin farklı açılardan incelendiğini görüyoruz. Bazı araştırmalar eğitimi direkt olarak eğitim düzeyi olarak analiz etmekte ve eğitime harcanan yılların artışına paralel olarak finansal okuryazarlığın da arttığını bulmaktadır (Altan ve Biçer,2017; Durmuşkaya ve Kavas, 2018; Kutukız ve Özden, 2018; Engin vd., 2020). Ancak diğer çalışmalarda eğitimin herhangi bir etkisinin olmadığı bulunmuştur (Boz, 2019; Çetiner ve Çilingtürk, 2019; Sünbül ve Buğan, 2021). Eğitimde geçirilen zamanın etkisinin analiz edilmesinin yanı sıra özellikle erken yaşlarda finansal eğitimin önemi araştırılmış ve finansal eğitimin finansal okuryazarlığı nasıl geliştirdiğini gösteren sonuçlara ulaşılmıştır (Çevik, 2018; Acaravcı ve Bediroğlu, 2019; Gümüş ve Pailer, 2019; Yıldırım ve Özbek, 2021). Ayrıca üniversite öğrencilerinin veya akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini inceleyen çalışmalarda finansal okuryazarlık ile katılımcıların okudukları veya ders verdikleri bölüm arasında ilişki bulunmuştur. Hiç şüphe yok ki finans dersi alan bölümlerden katılımcılar finansal okuryazarlık açısından daha iyi puanlar aldılar (Er vd., 2014; Selçuk ve Yılmaz, 2014; Karaa ve Kuğu, 2016; Şamiloğlu vd., 2016;Contuk, 2018; Durmuşkaya ve Kavas, 2018; Kocabıyık ve Teker, 2018; Karakoç ve Yeşildağ, 2019; Şenbayram, 2019; Engin ve diğ., 2020).

Türkiye'de “finansal okuryazarlık” konusundaki bilimsel sonuçlar incelendiğinde, üniversite ve lise nüfuslarının finansal okuryazarlığını araştıran pek çok çalışmanın olduğu açıkça görüldü. Bu tür çalışmaların bir kısmı göz ardı edilemez. Araştırmaların çoğu üniversite veya lise düzeyindeki nüfusun (çoğunlukla öğrenciler, bazen akademisyenler ve nadiren de diğer personel) finansal okuryazarlık düzeylerini ve demografik özelliklerin etkisini ölçmektedir. Bu çalışmaların tamamında eğitim düzeyi artmasıyla ile finansal okuryazarlık düzeyi arttığı ilişkiler belirlenmiştir. Demografik faktörlerin yanı sıra anne-baba eğitimi, ebeveynlerin geliri, yaşanılan yer, finansal ürün kullanımı, önceki finansal eğitim ve sosyal medya kullanımının etkisi de araştırılmaktadır (Selçuk ve Yılmaz, 2014; Karaa ve Kuğu, 2016; Contuk, 2018; Kılınç ve Antepli, 2018; Bağcı ve Arabacı, 2019; Boz 2019; Gümüş ve Pailer, 2019, Engin vd., 2020). Ayrıca bilişsel yeteneklerin, finansal bilginin, davranış ve tutumun finansal okuryazarlık üzerindeki etkisini araştıran çalışmaları da görmekteyiz (Sezer ve Demir, 2015; Çinko vd. 2017; Engin vd. 2020).

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin kredi kartı kullanma değişkenine göre kredi kartı kullanımı ile finansal okur-yazarlık düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı

olarak belirlenmemiştir. Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutların da olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin BES katılım değişkenine göre BES'e katılan çalışanların finansal okur-yazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu farkın istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmemiştir. Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutlarından “*Yatırım*”; “*Vergi ve Mevzuat*”; *Mali Tablolar Genel Bilgiler*” ve “*Mali Tablolar Özel Bilgiler*” boyutlarında da BES'e katılımı olan katılımcıların bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Finansal okuryazarlığı etkileyen birçok faktör incelenirken, finansal okuryazarlığın etkilediği davranış ve tutumlar da araştırıldı. Özellikle finansal okuryazarlığın tasarruf davranışı üzerindeki etkisi geniş çapta araştırılmıştır (Er ve Çetintaş, 2018; Güler ve Tunahan, 2015; Şahin ve Barış, 2017). Birikim yapma eğiliminin yüksek olduğu bireylerin finansal okuryazarlığının yüksek olduğu, Banka hesabı açma, borsa hesabı olma, gayri menkul yatırım yapma eğilimi olması, BES katılımı gibi daha bir çok davranışsal tutumun finansal okuryazarlığı olumlu etkilediği belirlenmiştir.

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin internet bankacılığı kullanma değişkenine göre internet bankacılığı kullanımının finansal okur-yazarlık düzeyinde anlamlı farklılık oluşturmadığı belirlenmemiştir. Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutlarından “*Emeklilik ve Sigortacılık*”; “*Mali Tablolar Genel Bilgiler*” ve “*Mali Tablolar Özel Bilgiler*” boyutlarında da internet bankacılığı olan katılımcıların bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışanların *Finansal okuryazarlık* bilgi düzeyinin çalışma statüsü değişkenine göre büro çalışanlarının finansal okur-yazarlığı işçi olarak çalışanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmemiştir. Katılımcıların *Finansal okuryazarlık* alt boyutlarından “*Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans*”; “*Bireysel Bankacılık*” ve “*Yatırım*” alt boyutlarında da büro çalışanlarının finansal okur-yazarlığı işçi olarak çalışanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuş farkın istatistiki olarak anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmemiştir.

Diğer faktörlerin yanı sıra medeni durum da finansal okuryazarlık üzerinde etkili olabilir. Öndes ve Arlı (2020) ve Sünbül ve Buğan'ın (2021) son araştırmalarında evli anket katılımcılarının bekar katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha iyi puanlar aldıkları bulunmuştur. Bu durum, evli bireylerin ailelerinin yaşam standartlarını sürdürebilmek için daha fazla finansal tercih yapmak zorunda kalabilmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Daha önce de vurgulandığı gibi üniversite öğrencilerinin anket evreni olarak kullanıldığı çalışmaların sayısı azımsanamaz. Araştırmanın hedef kitlesi olarak üniversite öğrencileri seçildiğinden çalışmalarda not ortalamasının etkisi de araştırılmıştır. Selçuk ve Yılmaz (2014) finansal okuryazarlığı bu perspektiften değerlendirmişler ve not ortalamasının anlamlı bir etkisine rastlamamışlardır. Selçuk ve Yılmaz'ın (2014) aksine Contuk'un (2018) çalışması, daha yüksek not ortalamasının daha yüksek finansal okuryazarlığa yol açtığını destekledi.

Okulda (lise veya üniversitede) alınan eğitim ve özellikle finansla ilgili dersler finansal okuryazarlık üzerinde olumlu etki yaratabilmektedir. Ayrıca ebeveynler de çocuklarının finansal okuryazarlığını etkileyen bir rol oynayabilir. Yıldırım ve Özbek (2021) ebeveynlerin sağladığı finansal farkındalığın çocukların finansal okuryazarlığında olumlu rol oynayabileceğini göstermiştir. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyi finansal okuryazarlığı geliştirebilmektedir (Selçuk ve Yılmaz, 2014; Contuk, 2018) ve hatta babanın mesleği bile çocukların finansal okuryazarlığını etkileyebilmektedir (Bağcı ve Arabacı, 2019).

Dijitalleşmeyle birlikte her geçen gün daha fazla finansal hizmet internet ve diğer mobil platformlarda sunuluyor. Bu artan erişilebilirlik, nüfusun finansal deneyimini artırıyor. Dolayısıyla bu teknolojik gelişmeyle birlikte toplumların finansal bilgilerinin, dijital finansa maruz kalmanın artmasıyla artması beklenebilir. Bu etkiyi finansal okuryazarlık çalışmalarında da görmek mümkündür. Mobil finansal platformları kullanmanın finansal okuryazarlık ile olumlu bir ilişkisi olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (Kılınç ve Antepli, 2018; Kıran vd. 2018; Karakoç ve Yeşildağ, 2019; Engin vd., 2020; Yılmaz ve Aslan, 2020). Ayrıca finansal araçların kullanılması (Öndes ve Arlı, 2020) ve kredi kartının aktif kullanımı da finansal okuryazarlığı artırabilmektedir (Kılınç ve Antepli, 2018; Bağcı ve Arabacı 2019; Karakoç ve Yeşildağ, 2019).

Hızla gelişen dijital teknoloji çağında sosyal medyanın aktif kullanımının bile finansal okuryazarlık üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir (Karaa ve Kuğu, 2016; Çetiner ve Çilingirtürk, 2019).

Bunlar finansal okuryazarlığı etkileyen faktörlerden bazıları olmakla birlikte, yüksek finansal okuryazarlığın da bazı olumlu sonuçları olabilir. Yüksek finansal okuryazarlık, tasarruf davranışlarının geliştirilmesine yardımcı olabilir (Güler ve Tunahan, 2017). Ayrıca finansal okuryazarlığın gelişmesi sürpriz olmadan iş başarısının artmasına da yol açabilir (Sünbül ve Buğan, 2021).

Türkiye’deki finansal okuryazarlık literatürü arasında “İslami Finansal Okuryazarlığı” araştıran çalışmalar da bulunmaktadır (Bekerci vd., 2018; Durmuş ve Yardımcıoğlu, 2018). İslami finansal okuryazarlık, şeriata uygun finansal ürün ve finans anlayışı olarak tanımlanabilir (Abdullah ve ark. 2017). Türkiye’de İslami finans ürünleri daha popüler hale gelirken, Türkiye’de İslami finans bilgisinin nispeten düşük olduğu görülmektedir (Durmuş ve Yardımcıoğlu, 2018).

Son yıllarda üniversite öğrencileri ya da akademisyen kitlesiyle hazırlanan çok sayıda çalışma olmasına rağmen finans sektörünü temsil eden bir kitleye rastlamak oldukça zordur. Bir üniversite veya okulla ilişkili popülasyonun bulunmadığı nadir çalışmalardan Baysa ve Karaca (2016), banka tüketicilerinin finansal okuryazarlığını karşılaştırmıştır. Geliştirdikleri anketi kullanarak tanımladıkları tüketici segmentlerinin finansal okuryazarlığını ölçtüler. Eser ve Yiğit (2020) Erzincan'daki katılım bankası tüketicilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini de ölçmüştür.

Analiz sonuçlarına göre; Elazığ ili deri ürünleri sanayisinde faaliyet gösteren işletme çalışanların finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin düşük düzeyde kaldığı belirlenmiştir. Çalışanların Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans boyutu bilgi düzeyi, Bireysel bankacılık boyutu bilgi düzeyi; Emeklilik ve Sigortacılık boyutu bilgi düzeyinin orta düzeyde kaldığı, Vergi ve Mevzuat bilgi düzeyinin, Mali Tablolar Genel Bilgiler düzeyinin, Mali Tablolar özel Bilgiler düzeyi ise düşük düzeyde kaldığı görülmüştür. Erkek çalışanların 25-35 yaş arası, lisans mezunu, BES kayıtlı, idari personelin ve internet bankacılığı kullanan çalışanların finansal okur yazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışma sonuçlarına göre özellikle Elazığ organize sanayi bölgesinde faaliyette bulunan işletme çalışanlarına yönelik olarak, OSB Müdürlü, Ticaret odası ve MEM tarafında çalışma öncesinde Finansal okuryazarlık ve Mali tabloları okuma alanında seminer ve eğitim verilmesi,

Çalışanların işe başlamadan önce İŞKUR tarafında finansal okuryazarlık ve ön muhasebe bilgisine yönelik eğitim verilmesi önerilebilir.

Bireylerin her an finansal bir durumla karşılaştığı gözönüne alındığına finansal okuryazarlık her yaştaki bireyin bilmesi ve uygulaya bilmesi, hem bireylerin hemde devletin finansal sahtekarlığında önüne geçebilecek bir olgu olarak değerlendirilmesi önerilmektedir.

Finansal okuryazarlık çalışanların mali tabloları okuma ve yorum yapma gücüne de sahip olması anlamına gelir bu yönüyle özellikle işletmelerde idari ve ön büro çalışanlarının

bu eğitimi zorunlu olarak alması işletmenin mali ve muhasebe kayıt sistemine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Acaravcı Kakilli, S., ve Bediroğlu, K.** 2019. Finansal okuryazarlık: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi üzerine uygulama. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 7(2):30-51.
- Akdağ G.,** 2018. TR81 Düzey 2 bölgesindeki (Bartın, Karabük, Zonguldak) bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlığı ve bireyleri finansal yatırım kararına yönlendiren faktörler. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Akgüç, Ö.,** 2013. Mali tablolar analizi. 15.Baskı, İstanbul: Avcıol Yayınları, 415-416.
- Alkaya, A. ve Yağlı, İ.,** 2015. Finansal okuryazarlık - finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(40): 585-599.
- Altan, F. ve Biçer, E.B.** 2016, Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık ile ilgili tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4):1501-1517.
- Ansong, A., and Gyensare, M. A.** 2012. Determinants of university working-students' financial literacy at the University of Cape Coast, Ghana. *International Journal of Business and Management*, 7(9), 126.
- ANZ** 2005. ANZ Survey of Adult Financial Literacy in Australia. ANZ Bank and AC Nielsen, 2005.
- Atkinson, A. ve Messy, F.A.,** 2012. Measuring financial literacy results of the OECD.
- Bağcı H. ve Arabacı S. M.** 2019. Finansal okuryazarlık düzeyinin ve finansal okuryazarlığı etkileyen faktörlerin belirlenmesi, *Business and Management Studies: An International Journal* 7(3):68-88.
- Bayram, S. S.** 2014. Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama. *Business Management Studies: An International Journal*, 2(2):105-135
- Baysa, E., ve Karaca, S.S.** 2016. Finansal okuryazarlık ve banka müşteri segmentasyonları üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (71):109-126.
- Beal, D., Sarath D.** 2003, Financial Literacy among Australian University students, economic papers. *Journal of Applied Economics and Policy*, 22 (1), 65-78.
- Beckmann, E.** 2013. Financial literacy and household savings in Romania. <http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1139&context=numeracy> Erişim Tarihi: 14.07.2023.

- Bekereci, N.E., Ayriçay, Y., ve Kök, D. 2018.** İslami finansal okuryazarlık: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde bir alan araştırması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (33):45-60.
- Bowen, C. F. 2002.** Financial knowledge of teens and their parents. *Financial Counseling and Planning*, 13(2): 93-101.
- Boz, D. 2019.** Kütahya ilinde bulunan özel eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenci velilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 82:147-160.
- Bucher-Koenen, T., and Lusardi, A. (2011).** Financial literacy and retirement planning in Germany. *Journal of Pension Economics and Finance*. 10:565-584.
- Cameron, M.P., Calderwood R., Cox A., Lim S., Yamaoka M. 2014** Factors associated with financial literacy among high school students in New Zealand. *International Review of Economics Education* 16:12-21
- Chen, H. and Volpe R.P. 1998.** An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review* 7(2):108-122.
- Ciemleja, G., Lace, N., and Titko, J. 2014.** Financial literacy as a prerequisite for citizens' economic security: Development of a measurement instrument. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 4(1):29-40.
- Contuk, F.Y. 2018.** Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık durumunu etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği. *The Journal of Accounting & Finance*, 77:115-136
- Cude, B.J. 2010.** Financial literacy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2):271.
- Çetiner, M. ve Çilingirtürk, A.M. 2019.** Sosyal ağların finansal okuryazarlık üzerine etkisi. *Sosyoekonomi*, 27(41):41-56.
- Çinko, M., Avcı, E., Ergun, S., ve Tekçe, M. 2017.** Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri: Marmara Üniversitesi örneği. *Marmara Business Review*, 2(1):25-50.
- Dağdelen, T., 2017.** Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve Aydın ilindeki serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Programı, 2017.
- Dalcı, G., 2021.** Otel çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin kültürlerarası karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Muğla.

- Dorjana N., Shkelqim C.**, 2013. The Differences in students' financial literacy based on financial education. *Academicus International Scientific Journal, Entrepreneurship Training Center Albania*, 8:149-160.
- Durmuş, M. E., ve Yardımcıoğlu, F.** 2018 İlahiyat öğrencileri ne kadar İslami finans okuryazarı?. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 6(1):167-183.
- Durmuşkaya, S., ve Kavas, Y. B.** 2018. Akademik gelişim ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin tespiti üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi*, 25(3):925-939.
- Emmons, W. R.** 2005. Consumer – finance myths and other obstacles to financial literacy. Retrieved from <http://ideas.repec.org/s/fip/fedlsp.html> Erişim Tarihi 29:10:2023.
- Engelmann, J. B., Capra C. M., Noussair C., Berns G.S.** 2009. Expert financial advice neurobiologically “offloads” financial decision-making under risk. *Plos One*, 4(3): e4957.
- Engelmann, J.B., and Tamir, D.I.** 2009. Individual differences in risk preference predict neural responses during financial decision-making. *Brain Research*, 1290:28-51.
- Engin C., Eren A.S., ve Balkar O.E.,** 2020. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık durumlarının tespitine yönelik bir alan çalışması. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 42(2):1-12.
- Engin, Y.**, 2006. Anonim şirketlerde kar payı dağıtımı, *Yüksek Lisans Tezi*. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A., ve Sönmez, H.** 2014. Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4):113-126.
- Ergün, B., Şahin, A. ve Ergin, E.** 2014. Finansal okuryazarlık: işletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34): 847–864.
- Eser, A.** 2019. Katılım bankalarında hesabı bulunan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi: Erzincan ili örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- FINRA** 2010. Financial capability study. Retrieved from <http://www.usfinancialcapability.org/> Erişim Tarihi: 12.11.2023
- Finney, R.Z., and Barger, B.D.** 2019. Understanding the risk: An examination of victimization and industry. *Journal of Financial Crime*, 26(3):657-672.
- FODER** 2012.(Çevrimiçi), www.fo-der.org/foder-hakkinda/, Erişim Tarihi: 12.11.2023.

- Fonseca, R., Mullen, K. J., Zamarro, G. and Zissimopoulos, J.** 2012. What explains the gender gap in financial literacy? The role of household decision making. *Journal of Consumer Affairs*, 46(1):90–106.
- Gerek ve Kurt, A. A.,** 2011. Ekonomi okuryazarlığı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1): 59-73.
- Golemac, Z., and Lončar, I.** 2016. The importance of financial literacy for teens. some studies of economics changes. *International Research Institute S.R.O*, 12:91-97.
- Gökmen, H.,** 2012. Finansal okuryazarlık, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Guiso L., Paiella M.** 2005 The role of risk aversion in predicting individual behavior by https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/temi-discussione/2005/2005-0546/tema_546.pdf Erişim Tarihi: 12.11.2023
- Güler E. ve Tunahan H.** 2017. Finansal okuryazarlık: Hane halkı üzerine bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(3):79-104.
- Güler, E.,** 2015. Hane Halkının finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma, Sakarya ili örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Gültekin G.,** 2020. Kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesi Isparta ili örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Gümüş Tolga, U., Pailer, M. K.** 2019. Öğrencilerin finans dersi alma durumunun finansal okur yazarlık seviyesine etkisi: Nazilli örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18):1494-1516.
- Gümüş, F. B., Koç, M., ve Agalarova, M.** 2013. Bireysel yatırımcıların yatırım kararları üzerinde etkili olan demografik ve psikolojik faktörlerin tespiti üzerine bir çalışma: Türkiye ve Azerbaycan uygulaması. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(6):71-94.
- Haydari, A.N.,** 2018. Bireylerin finansal okuryazarlık, finansal eğitim ve finansal erişim düzeyleri üzerine bir araştırma: İstanbul ili örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı. Muğla.
- Hilgert, M., Hogart, J.M., Beverly:G.,** 2003. Household financial management: The connection between knowledge and behavior. *Federal Reserve Bulletin*, (89): 309-322.
- Hsiao, Y.J., Lin, S.J., Dambaravdan, C.** 2016 Financial literacy, savings behavior, and retirement planning in Taiwan. *Cross-Strait Bank Finance* 4(2):1–22.

- Hung, A. A., Parker, A. M., and Yoong, J.** 2009. Defining and measuring financial literacy. *RAND Working Paper Series WR-708*.
- Huston, S. J.** 2010. Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2):296-316.
- İnceoğlu, M.** 2010. *Tutum algı iletifim*. Beykent Üniversitesi Yayınevi, 5.Baskı, İstanbul.
- Jappelli, T., and Padula, M.** 2013. Investment in financial literacy and saving decisions. *Journal of Banking & Finance, Elsevier*, 37(8):2779-2792.
- Justine, S., Hastings O.S. Mitchell, H.** 2011 Financial literacy and impatience shape retirement wealth and investment behaviors, *National Bureau of Economic Research*,
https://www.nber.org/system/files/working_papers/w16740/w16740.pdf
- Kaderli, Y.,** 2016. TR32 bölgesinde finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik çözüm önerileri projesi. Kalkınma Bakanlığı sonuç raporu. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı (ADVAK), Aydın.
- Karaa, İ. E. and Kuğu, T. D.** 2016. Determining advanced and basic financial literacy relations and overconfidence, and informative social media association of university students in turkey. *educational sciences: Theory and Practice*, 16(6): 1865–1891.
- Karaca, Y.** 2016. Davranışsal finans yaklaşımı ve bireysel yatırımcı davranışları üzerine ampirik bir uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, E., Koşan, L., Gecgin, E. ve Beyazgöl, M.** 2019. Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin analizi: Kafkas Üniversitesi Sarıkamış kampüsünde bir araştırma. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2:325-345.
- Karakoç, M ve Yeşildağ, E.** 2019. Uygulamalı bilimler yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmeye yönelik bir alan araştırması: Ege bölgesinde bir uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 12(3):511-531.
- Kılıç, Y.** 2016 Finansal okuryazarlık ve finansal refahın belirleyicileri: Gaziantep ve çevre illeri için yapısal eşitlik modeli uygulaması. *Doktora Tezi*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Gaziantep.
- Kılınç, E., ve Antepli, A.** 2020. Bazı sosyo-demografik değişkenler açasından kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (43):95-109.

- Kıran, F.** 2019. Finansal okuryazarlık, risk alma eğilimi ve belirsizliğe karşı tolerans ilişkisi: Batı Akdeniz girişimcileri üzerine bir araştırma. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kim, J., Kratzer, C. Y., ve Leech, I. E.** 2001. Impacts of workplace financial education on retirement plans. *Proceedings of the Association for Financial Counseling and Planning Education*, 2:28-36.
- Klapper, L., Lusardi, A., and Van Oudheusden, P.** 2015. *Financial Literacy around the World*. Washington DC: Standard & Poor's Ratings Services Global Financial Literacy Survey. 5-28p.
- Kocabıyık, T., ve Teker, T.** 2018. Finansal okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2): 117-144.
- Krizek, T. and Hradil, D.** 2012. Financial literacy of university students: methodology and results of an online survey. *International Journal of Business and Social Science* 3(22): 92-102.
- Kutukız, D. ve Özden, C.** 2018. Kadın girişimciliği ve finansal okuryazarlığın kadın girişimciler üzerindeki etkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(1): 349-365.
- Kwok Chuck CY and Tadesse S.** 2006. National culture and financial systems. *Journal of International Business Studies* 37:227-247
- Lusardi, A.M., Olivia, S., and Curto, V.** 2010. Financial literacy among the young, *Journal of Consumer Affairs*, 44(2):358-380.
- Lusardi, A.,** 2008. *Household saving behavior: the role of financial literacy, information, and financial education programs*, NBER Working Paper Series, Working Paper 13824p.
- Lusardi, A., Mitchell, O.** 2007, Baby boomer retirement security: The roles of planning, financial literacy, and housing wealth. *Journal of Monetary Economics*, 54(1): 205-224.
- Lusardi, A., ve Mitchelli, O.** 2007. Financial literacy and retirement preparedness: evidence and implications for financial education. *Business Economics*, 42:35.
- Mahdzan, N.S., Tabiani, S.** 2013. The impact of financial literacy on individual saving: an exploratory study in the Malaysian context. *Transformations in Business & Economics*, 12(28):41-55.
- Microfinance Opportunities** 2005. Market research for financial education. Working Paper nr.2. Retrieved from <http://www.microfinancesopportunities.org> Erişim Tarihi: 12.11.2023

- OECD** 2003. Financial education project. Retrieved from <http://www.oecd.org> Erişim Tarihi 29.11.2023
- OECD** 2013. OECD/info toolkit to measure financial literacy and financial inclusion: guidance, core questionnaire and supplementary questions. Retrieved from <http://www.oecd.org/finance/financial-education/Toolkit-to-measure-fin-lit-2013.pdf>. Erişim Tarihi 29.11.2023
- OECD, PISA.** 2012. Assessment and analytical framework: Mathematics, Reading, science, problem solving and financial literacy. OECD Publishing. Erişim tarihi, 9.10.2023.
- OECD.** PISA 2014. 2012 Results: students and money. *Financial Literacy Skills for the 21st Century*. Paris.
- OECD.,** 2005. Improving financial literacy: analysis of issues and policies. OECD Publishing. 11-23p.
- OECD: PISA.,** 2018. Assessment and analytical framework, OECD Publishing, Paris.
- Öndes H. ve Bayram Arlı N.** 2020. Üniversite çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11:101-116.
- Özdemir, A., ve Temizel, F.** 2018. Üniversite öğrencilerinin ileri finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi: Anadolu Üniversitesi örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 6(2):430-448.
- Öztürk, E.** 2014. Finansal okuryazarlık ve para yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi akademik personel üzerine bir uygulama. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Rasoaisi, L., and Kalebe, K. M.** 2015. Determinants of financial literacy among the national university of lesotho students. *Asian Economic and Financial Review*, 5(9):1050–1060.
- Remund, D.L.,** 2010. Financial literacy explicated: the case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2):276-282.
- Sabri, M. F., and MacDonald, M.** 2010. Savings behavior and financial problems among college students: the role of financial literacy in Malaysia. *Cross-Cultural Communication*, 6(3): 103-110.
- Saraç, M.** 2014. Bireysel yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve Türkiye uygulaması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

- Saraç, M. ve Kahyaoglu, M. B.** 2011. Bireysel yatırımcıların risk alma eğilimine etki eden sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 5(2): 135-157.
- Sarıgül, H.**, 2015. Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1):200- 218.
- Satoğlu, S.** 2014. Yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık Türkiye bireysel uygulaması. *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Selcuk, E. A. and Yilmaz, A. A.** 2015. Financial literacy among Turkish college students: The role of formal education, learning approaches, and parental teaching. *Psychological Reports*, 115(2):351-371.
- Senal, S. ve Ateş, B.A.**, 2016. Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartlarının üretim işletmelerinde satılan mamul maliyeti tablosu üzerine etkileri: Bir üretim işletmesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1):79-95.
- Sezer, D., ve Demir, S.** 2015. Yatırımcıların finansal okuryazarlık ve bilişsel yetenek düzeylerinin psikolojik yanlısamalar ile ilişkisi. *Muhasebe Ve Finansman Dergisi* 66: 69-88.
- Sünbül, V. ve Buğan, M. F.** 2021. Girişimcilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin işletme performansları üzerindeki etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 17(1):181-205.
- Şahin, M. ve Barış, S.** 2017. Finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları: Kamu çalışanları üzerine bir inceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2):77–103.
- Şahin, M., ve Barış, S.** 2017. Finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları: kamu çalışanları üzerine bir inceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2):77-103.
- Şamiloğlu, F., Kahraman, Y. E., Bağcı, H.** 2016. Finansal okuryazarlık araştırması: erciyes üniversitesi öğrencileri üzerinde bir uygulama. *International Journal of Management Economics and Business*, 30: 308–318.
- Şenbayram A.E.** 2019. Finansal okuryazarlık: Harran üniversitesi Suruç meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Econharran*, 3(3):1-21.
- Taft, M. K., Hosein, Z. Z., Mehrizi, S. M. T., and Roshan, A.** 2013. The relation between financial literacy, financial wellbeing and financial concerns. *International Journal of Business and Management*, 8(11):63-75.
- Taylor, M.** 2009. Measuring financial capability and its determinants using survey data. *Social Indicators Research*, 102(2):297.

- Temizel, F.** 2018. Mavi yakalılarda finansal okuryazarlık, 1.Baskı Beta Yayınları, İstanbul.
- Temizel, F. ve Bayram, F.,** 2011. Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi iktisadi idari bilimler fakültesi (İİBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1:82-97.
- Tetik, D. D.** 2018. Finansal Okuryazarlık: üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma. Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.
- Tuncer, O.C.,** 2012. Diyarbakır Suriçi anıtları ile köşkleri ve bağ evleri, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları. Diyarbakır.
- Ünal, P.** 2018. Finansal Okuryazarlık ve Forex Piyasası. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Van Rooij, M., Lusardi, A. and Alessie, R.** 2011. Financial literacy and stock market participation, *Journal of Financial Economics*, 101(2):449–472.
- Wang, S. and Xia, Y.** 2002. Portfolio selection and asset pricing. *Springer Publishing Company*.
- Yardımcıoğlu, M ve Yörük, A.,** 2018. Türkiye’de finansal okuryazarlığın ve finansal farkındalığın durumu, *Ankara SMMMO Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 9(2):173-207
- Yıldırım, A.** 2022. Z kuşağının finansal risk toleransı ile finansal tutum ve davranışların incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım., D. ve Özbek., A.** 2021. Erken dönem ekonomi eğitimi ve finansal sosyalizasyonun finansal okuryazarlık düzeyine etkisi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2):694-710.
- Yıldız, F.,** 2014. Özgün muhasebe soruları. 6.Baskı, İstanbul: İkinci Sayfa Yayınları, 55-931-932.
- Yılmaz, E. ve Aslan, T.** 2020. Finansal okuryazarlık ve Siirt Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (87):181-202.
- Yuen, K. S. L. ve Lee, T. M. C.** 2003. Could mood state affect risk-taking decisions? *Journal of Affective Disorders*, 75: 11-18.
- Yücel K O.,** 2021. Finansal okuryazarlık ve okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesi üzerine Kırıkkale ilinde bir araştırma. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- Yücel, S., ve Çiftçi, N.** 2018. Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1):143-161.

Yüceylmaz, H. F. ve Özgürel, B. 2018. Finansal okuryazarlık: İzmir’de orta öğretim Öğrencileri arasında yapılan bir çalışma. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(19):384-403.

Yükçü S, 2015. Yönetim açısından maliyet muhasebesi, Altın Nokta Yayınları, İstanbul.

Yürekli, A. ve Yılmaz, H. 2021. Bireysel yatırımcıların finansal davranış eğilimleri ve bu eğilimlere etki eden faktörler. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(1):1-8.

EKLER

Etik Kurul Kararı

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu

TOPLANTI SAYISI
2023/14

KARAR SAYISI
05

TOPLANTI TARİHİ
26.12.2023

Kurulumuz 26.12.2023 tarihinde saat 10.00'da Kurul Başkanı Prof. Dr. Fulya BENZER Başkanlığında, aşağıda imzaları bulunan kurul üyelerinin katılımlarıyla toplanarak gündemdeki konuları görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR NO 2023/14-05 Yüksek Lisans Öğrencisi Gül İnci DEMİRBAĞ'ın 06/12/2023 tarihli ve 47544 sayılı başvurusuna istinaden;

Munzur Üniversitesi Genel İşletme Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi Gül İnci DEMİRBAĞ ve danışmanlığını yapan Doç. Dr. Zülkif YALÇIN'a ait "Elazığ'da Deri Ürünleri Fabrikasında Çalışan İşçilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma" konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Kararın gereği için Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'na sunulmasına karar verilmiştir.

Kurul Başkanı

Prof. Dr. Fulya BENZER

Kurul Üyeleri

Prof. Dr. Fahrettin YÜKSEL
Prof. Dr. Ali KARADOĞAN
Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ
Prof. Dr. Altuğ KAZAR
Doç. Dr. Seda GÜNDÜZALP
Doç. Dr. Oktay KIZAR
Doç. Dr. Tuncay YILDIRIM
Av. Serkan ERDOĞAN

Belge Doğrulama Kodu: HFE3TT4

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi:
<https://tbys.munzur.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Aktuluk Mah. Üniversite Yerleşkesi Merkez / Tunceli

Telefon No: (0 428) 2131794

e-Posta:

Kep Adresi: munzuruniversitesi@hs01.kep.tr

Faks No:

İnternet Adresi:

Bilgi için :

Telefon No:

Yaşar Serin

Bilgisayar İşletmeni

(0 428) 2131794 - 1297

Ek 2: Veri Toplama Aracı

ANKET FORMU

Katıldığınız anket çalışması; Elazığ Organize Sanayi Bölgesi Deri Ürünleri Fabrikasında Çalışan İşçilerin finansal ve mali tablo okuryazarlığını belirlemeye yönelik veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır. Çalışmamız bilimsel nitelikte olup, sorularımızı dikkatle yanıtlayarak, çalışmamıza vereceğiniz destek büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz yanıtlar size herhangi bir yükümlülük getirmeyecektir. Lütfen ifadeleri dikkatlice okuyup size uygun ifadeyi (X) ile işaretleyiniz. Yardımlarınız ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Gül İnci DEMİRBAĞ

Doç.Dr. Zülkif YALÇIN
Munzur Üniversitesi İİBF

Katılımcının Demografik Özellikleri

Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Kadın	Yaşınız: 18-25 ( ) 25-35 ( ) 35-45 ( ) 45 ve üstü ( )	Eğitim Durumu Lise : ( ) Önlisans : ( ) Lisans : ( ) Yüksek Lisans : ( )
Kredi kartı kullanıyor musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır		Unvan İşçi : ( ) Usta : ( ) Diğer : ( )
Bireysel emeklilik istemine katılımınız var mı? ( ) Evet ( ) Hayır		
İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır		

Finansal Okuryazarlık ve Mali Tablo Okuryazarlık Düzeyini Belirleyen Sorular

	Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
1	Enflasyon paranın satın alma gücünü azaltır			
2	Türkiye’de enflasyon oranları %10’un altındadır.			
3	Enflasyon oranı piyasadaki kredi faiz oranından yüksek ise kredi kullanmak avantajlıdır.			
4	Bir evi kiralamak, ev satın almaya kıyasla finansal açıdan bütçenizi daha rahat kullanmanızı sağlar.			
5	Borsalarda sadece hisse senedi alım-satımı yapılmaktadır.			
6	Türkiye’deki menkul kıymetler borsasının adı Borsa İstanbul’dur.			
7	Vadesiz mevduat hesabı faiz kazancı sağlar.			
8	Ons, altın gibi kıymetli madenlerin ölçü birimidir.			
	Bireysel Bankacılık	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
9	Tüm bankalar aynı işlem ücretleri ile çalışırlar.			
10	Uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetlidir.			
11	IBAN, uluslararası banka hesap numarasıdır.			
12	EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır.			
13	İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilir.			
14	İnternet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabilir.			
	Emeklilik ve Sigortacılık	Doğru	Yanlış	Fikrim yok
15	Bireyin yaşı, araç kasko bedelinin belirlenmesinde önemli bir rol faktördür.			
16	SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye’de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumudur.			
17	Türkiye’de emeklilik yaşı herkes için 65’tir.			

18	Bireysel emeklilik sistemi, aylık prim ödemeleri yapılan özel bir emeklilik sistemidir.			
19	Bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanmak için 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi yapmak gerekmektedir.			
	Yatırım	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
20	Bir şirketin tahvilini alırsanız o şirkete ortak olmuş olursunuz.			
21	Hisse senetlerine yatırım yaptığınızda faiz kazancı elde edersiniz.			
22	Hisse senedi yatırımı tahvil yatırımına kıyasla daha riskli bir yatırım türüdür.			
23	Döviz, bir tasarruf aracıdır.			
24	Risk düzeyleri aynı olan iki projeden A projesi B projesinden daha fazla getiri sağlamaktadır. Dolayısıyla iki proje arasından B projesi seçilmelidir.			
	Vergi ve Mevzuat	Doğru	Yanlış	Fikrim Yok
25	Türkiye'de KDV oranı bütün ürünlerde %18 olarak uygulanmaktadır.			
26	Yeni bir iş kurmadan önce Sanayi ve Ticaret Odası'na kayıt yaptırmak gerekmektedir.			
27	Her işyeri sahibi vergi dairesine kayıt yaptırmak zorundadır.			
28	Bir "Vergi Yılı" 1 Ocak'ta başlayıp, 31 Aralık'ta sona erer.			
	Mali Tablolar Genel Bilgiler	Doğru	Yanlış	Fikrim yok
29	Bilanço, belirli bir tarihteki varlıkları, borçları ve öz sermayeyi gösterir.			
30	Öz sermaye, toplam varlıklarla borçlar arasındaki farktır.			
31	Eğer bir bireyin öz sermaye hesabında 9.000 TL ve borç hesabında 8.000 TL varsa bu bireyin toplam varlıkları 17.000 TL'dir.			
32	Nakit sıkıntısı çeken bir şirket, kesinlikle zarar etmiştir.			
33	Likidite, yakın bir gelecekte ödenmesi gereken finansal taahhütlerin yerine getirilmesinden sonra elde kalan nakit tutardır.			
34	Bilançoda varlıklar likiditeye göre kaynaklar ise vade yapılarına göre sıralanır.			
35	Temel mali tablolar bilanço ve gelir tablosudur.			
36	İşletmenin ana faaliyet konusundaki mal ve hizmet satışlarından elde edilen net satış karıdır.			
37	Gelir tablosu işletmenin bir faaliyet döneminde ki faaliyetlerinin sonucunu kar veya zarar olarak gösteren tablodur.			
38	Proforma bilanço geçmişe dönük hazırlanan tahmini bir bilançodur.			
	Mali Tablolar Özel Bilgiler	Doğru	Yanlış	Fikrim yok
39	Hazır değerdeki azalış stoklarda ki azalışı açıklayamaz.			
40	Satışların maliyeti işletmenin dönem içindeki alışlarının maliyetidir.			
41	Mali tablolar analizi ikiden fazla yıllar için yapılırsa başlangıç yıl baz yıl olarak alınır.			
42	Bilançoda aktif ve pasif kalemler brüt tutarları ile kaydedilir.			
43	Alacak devir hızı oranı alacakların tahsil yeteneğini gösteren orandır.			
44	Dönen varlıklarla kısa vadeli borçların ödenmesi uygundur.			
45	Temel mali tablolar enflasyondan etkilenmez.			
46	Brüt kâr marjını etkileyen en önemli unsur satışların maliyetidir.			